

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอโดยเรียงลำดับตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับข้องการเขียนสร้างสรรค์
2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์
3. การจัดการเรียนรู้แบบปกติ
4. เจตคติ
5. ตัวแปรร่วม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเขียนสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเขียน เพราะผู้เขียนจะต้องใช้จินตนาการหรือความคิดคำนึงของตนเองออกมาด้วยถ้อยคำสละสลวยประทับใจผู้อ่านแล้วนำไปสู่การเขียนได้มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้นิยามของความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายท่าน ดังนี้

ทอเรนส์ (Torrance, 1963 :47) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งซึ่งอยู่นอกเหนือไปจากลำดับขั้นของการคิดอย่างปกติธรรมดา เป็นลักษณะในตัวบุคคลที่สามารถคิดได้หลายแง่หลายมุม ผสมผสานจนได้ผลใหม่ซึ่งถูกต้องสมบูรณ์กว่า

กิลฟอร์ด (Guilford, 1959 :389) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดอเนกนัย (Divergent thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม ความคิดนี้จะนำไปสู่ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องตัว (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ซึ่งลักษณะความคิดนี้เป็นหนทางช่วยให้ค้นพบความคิดที่มีคุณภาพหรือความคิดสร้างสรรค์

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1970 : 47) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้ง ที่อยู่นอกเหนือไปจากการคิดอย่างปกติธรรมดา

เป็นลักษณะภายในตัวบุคคลที่สามารถจะคิดได้หลายแง่ หลายมุม ผสมผสานจนได้ผลิตผลใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์กว่า

นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ (2523 : 33-34) กล่าวว่า การสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดที่แตกต่างจากความคิดวิพากษ์วิจารณ์ (Critical thinking) ตรงที่ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกี่ยวข้องกับความคิดใหม่ ที่ตรงข้ามกับความคิดแบบเดิม หรือมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความคิดของคนอื่น ๆ การสร้างสรรค์เป็นการกระทำที่เลือกจากประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบ (Pattern) อย่างใหม่ ความคิดใหม่ หรือผลิตผลใหม่ การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่บุคคลเป็นเจ้าของในระดับต่าง ๆ กัน ทุกคนเกิดมาพร้อมทั้งมีศักยภาพการสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถพัฒนาได้ขึ้นทุกระดับอายุ และทุกสาขาวิชา ถ้าจัดประสบการณ์ได้เหมาะสม

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรชัย (2522 : 754) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ คือความคิดที่เป็นอิสระ เป็นของตนเองในการสร้างสิ่งแปลกใหม่ต่าง ๆ ที่มีคุณค่า รู้จักปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แยกแยะ สรุป ตีความ สิ่งที่ได้พบเห็น ได้รู้จักแล้วสร้างสรรค์ ผลงานใหม่ ๆ ขึ้นมา นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการรู้จักคิดแก้ปัญหาได้หลายวิธีการอีกด้วย พรรณี เกษกมล (2534 : 75) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้หลายทาง หลายแง่มุมและเน้นความคิดแปลกใหม่ของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าเน้นความคิดแบบอเนกนัย ประชด่ง ความคิดผสมผสานจนเกิดเป็นความคิดใหม่ รวมทั้งการประดิษฐ์ค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิด

สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ (2537 : 2) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน เป็นสิ่งที่แปลกใหม่มีคุณค่า เป็นความสามารถในการเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งของ หรือความคิดที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องเป็นคนที่มีความแปลกเป็นของตัวเอง (Originality) เป็นผู้มีความคิดคล่อง (Fluency) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) และให้รายละเอียดในความคิดนั้น ๆ ได้ (Elaboration)

จากความหมายความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถในการคิดที่มนุษย์รู้จักแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิมโดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคิดแปลกใหม่และสามารถประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีของกิลฟอร์ด คือ ทฤษฎีแบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมอง (The structure of intellect model) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการศึกษาและวิจัยการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor analysis) ของสติปัญญาโดยเน้นศึกษาเรื่อง

ความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุผลและการแก้ปัญหา และได้อธิบายโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองในลักษณะ 3 มิติ (อารี พันธุ์ณี, 2546 : 30) ดังนี้

มิติที่ 1 เนื้อหา (Content) หมายถึง เนื้อหาข้อมูลหรือสิ่งเร้า ที่เป็นสื่อในการคิดที่สมองรับเข้าไปคิด แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ภาพ (Figural เขียนย่อว่า F) หมายถึงข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นรูปธรรม หรือรูปแบบที่แน่นอน ซึ่งบุคคลสามารถรับรู้และทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิด เช่นภาพ เป็นต้น
2. สัญลักษณ์ (Symbolic เขียนย่อว่า S) หมายถึงข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปเครื่องหมายต่าง ๆ เช่นตัวอักษร ตัวเลข โน้ตดนตรี รวมทั้งสัญลักษณ์ต่าง ๆ ด้วย
3. ภาษา (Semantic เขียนย่อว่า M) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปของถ้อยคำที่มีความหมายต่าง ๆ กัน สามารถใช้ติดต่อสื่อสารได้ เช่น พ่อ แม่ เพื่อน ชอบ โกรธ เสียใจ เป็นต้น
4. พฤติกรรม (Behavior เขียนย่อว่า B) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออก กิริยาอาการ การกระทำที่สามารถสังเกตเห็น รวมทั้งทัศนคติ การรับรู้ การคิด เช่น การยิ้ม การหัวเราะ การสั่นศีรษะ การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

มิติที่ 2 วิธีการคิด (Operation) หมายถึง มิติที่แสดงลักษณะกระบวนการปฏิบัติงานหรือกระบวนการคิดของสมอง แบ่งออกตามลำดับ 5 ลักษณะ คือ

1. การรู้จักการเข้าใจ (Cognition เขียนย่อว่า C) หมายถึง ความสามารถในการตีความของสมองเมื่อเห็นสิ่งเร้าแล้วเกิดการรับรู้เข้าใจในสิ่งนั้น และบอกได้ว่าเป็นอะไร เช่น เมื่อเห็นของเล่นเด็กกรูปร่างกลมทำด้วยยางพาราเรียบก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล
2. การจำ (Memory เขียนย่อว่า M) หมายถึง ความสามารถในการเก็บสะสมความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ไว้ได้และสามารถระลึกได้เมื่อต้องการ เช่น การจำสูตรคูณ การจำหน่วยเลขประจำตัว การชี้ตัวคนร้ายได้
3. การคิดแบบอเนกนัย หรือ ความคิดกระจาย (Divergent thinking เขียนย่อว่า D) หมายถึง ความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้หลายรูปแบบ หลายแง่หลายมุมแตกต่างกันไป เช่น “หนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้วทำประโยชน์อะไรได้บ้าง” ให้บอกมาให้มาก ผู้ที่คิดได้มาก แปลก มีคุณค่า คือ ผู้ที่มีความคิดอเนกนัยและกิลฟอร์ดอธิบายว่า ความคิดอเนกนัยก็คือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง
4. การคิดแบบเอกนัย หรือความคิดรวม (Convergent thinking เขียนย่อว่า N) หมายถึง เป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบที่ดีที่สุดจากข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่กำหนดและคำตอบที่ถูกต้องก็มีเพียงคำตอบเดียว

5. การประเมินค่า (Evaluation เขียนย่อว่า E) หมายถึง ความสามารถในการตีราคาลงสรุป โดยอาศัยเกณฑ์ที่ดีที่สุด

มิตินี้ 3 ผลของการคิด (Product) หมายถึง มิตินี้แสดงผลที่ได้จากการปฏิบัติงานทางสมองหรือกระบวนการคิดของสมอง หลังจากที่สมองได้รับข้อมูลหรือสิ่งเร้าจากมิตินี้ 1 และตอบสนองต่อข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่ได้รับมิตินี้ 2 แล้วผลที่ได้ออกมาเป็นมิตินี้ 3 หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างว่าผลของการคิดเกิดจากการทำงานของมิตินี้ 1 และมิตินี้ 2 นั้นเอง ซึ่งผลของการคิด แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. หน่วย (Unit เขียนด้วยย่อ U) หมายถึง สิ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัว และแตกต่างไปจากสิ่งอื่น ๆ เช่น คนแมว สุนัข กระดานดำ บ้าน เป็นต้น
2. จำพวก (Class เขียนย่อว่า C) หมายถึง ประเภทหรือจำพวก หรือกลุ่มของหน่วยที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะร่วมกัน เช่น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ คน สุนัข ช้าง หรือประเภทผลไม้ ได้แก่ เงาะ ฝรั่ง ลำไย ลิ้นจี่ เป็นต้น
3. ความสัมพันธ์ (Relation เขียนย่อว่า R) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดของประเภทหรือหลายประเภทเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ ความสัมพันธ์อาจจะอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก หรือระบบกับระบบก็ได้ เช่น คนคู่กับบ้าน นกคู่กับรัง ปลาคู่กับน้ำ เสือคู่กับป่า เป็นต้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับที่อยู่อาศัย
4. ระบบ (System เขียนย่อว่า S) หมายถึง การเชื่อมโยงกลุ่มของสิ่งเร้าโดยอาศัยกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนบางอย่าง เช่น 1, 3, 5, 7, 9 เป็นระบบเลขคี่ เป็นต้น
5. การแปลงรูป (Transformation เขียนย่อว่า T) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ดัดแปลง ดีความ ขยายความ ให้นิยามใหม่หรือการจัดองค์ประกอบของสิ่งเร้าหรือข้อมูลออกมาในรูปใหม่ เช่น การเปลี่ยนรูปสี่เหลี่ยมเป็นเส้นตรงสี่เส้น
6. การประยุกต์ (Implications เขียนย่อว่า I) หมายถึง การคาดคะเนหรือทำนายจากข้อมูลสิ่งที่กำหนดไว้

1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

กิลฟอร์ด (Guilford, 1967 : 62) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ในส่วนของลักษณะความคิดไว้ดังนี้

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกันแบ่งเป็น

1.1 ความคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำ

1.2 ความคล่องแคล่วทางการโยงสัมพันธ์ (Associational fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนหรือคล้ายกันมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

1.3 ความคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยคและนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

1.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด โดยการคิดหลาย ๆ วิธี แล้วเลือกวิธีที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด

2. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่ไปจากความคิดธรรมดาหรือความคิดที่แตกต่างกันไปจากบุคคลอื่น อาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์ให้เป็นสิ่งใหม่

3. ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิดโดยแบ่งออกเป็น

3.1 ความยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous flexibility) ความสามารถที่จะพยายามคิดได้หลายทางอย่างอิสระ คนที่มีความคิดยืดหยุ่นในด้านนี้จะคิดประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ว่ามีอะไรบ้างได้หลายทิศทาง ในขณะที่คนซึ่งไม่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้เพียงทิศทางเดียว

3.2 ความยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive flexibility) ความสามารถในการดัดแปลงความรู้หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้าน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ความคิดในรายละเอียด คิดเป็นขั้นตอนสามารถอธิบายให้เห็นถึงภาพพจน์ได้อย่างชัดเจน ความคิดละเอียดประณีตจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาดัดแปลงและขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พัฒนาการของความคิดละเอียดลออนั้นขึ้นอยู่กับ

4.1 อายุ เด็กที่มีอายุมากจะมีความสามารถทางด้านความคิดละเอียดลอมากกว่าเด็กอายุน้อย

4.2 เพศ เด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กชายในด้านความคิดละเอียดลอ

4.3 ความสังเกต เด็กที่มีความสามารถด้านการสังเกตสูงจะมีความสามารถทางด้านความคิดละเอียดลอสองด้วย

นอกจากนี้ กิลฟอร์ด และฮูฟเนอร์ (Guilford and Hoepfner. 1971 : 125-143) ได้ศึกษาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติมและพบว่าความคิดสร้างสรรค์ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลอ ความไวต่อปัญหา ความสามารถในการให้นิยามใหม่ ความซึ่มซาบ และความสามารถในการทำนาย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์มีหลายลักษณะ ได้แก่ ลักษณะความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งเป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือที่เรียกว่า ลักษณะการคิดอเนกนัย รวมถึงการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างว่องไว

1.4 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานทางสมองอย่างมีขั้นตอน และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ทอเรนซ์ (Torrance, 1965) ได้ให้คำอธิบายว่า เป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหา หรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไป แล้วจึงรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้นนั้นต่อไป จึงเป็นการรายงานผลที่ได้รับจากการทดสอบสมมติฐานเพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางใหม่ต่อไป

ขั้นที่ 1 การพบความจริง (Fact finding) ในขั้นนี้ตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวลใจ มีความสับสน วุ่นวาย (Mess) เกิดขึ้นในจิตใจแต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้ก็พยายามตั้งสติและพิจารณาว่าความยุ่งยาก วุ่นวาย สับสน หรือสิ่งที่ทำให้กังวลใจนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 1 เมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบ จึงสรุปได้ว่า ความกังวลใจ ความสับสน วุ่นวาย ในใจนั้น ก็คือ การมีปัญหาเกิดขึ้นนั่นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea finding) ขั้นนี้ต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้นก็จะพยายามคิดและตั้งสมมติฐานขึ้นและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 การค้นหาคำตอบ (Solution finding) ในขั้นนี้ก็จะพบคำตอบจากการทดสอบสมมติฐานในขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 ยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้วว่าจะแก้ปัญหาให้สำเร็จได้อย่างไร และต่อจากจุดนี้การแก้ปัญหาหรือการค้นพบยังไม่จบตรงนี้ แต่ที่ได้จากการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ (New challenges) ต่อไป

กรมวิชาการ (2534 : 10) ได้ระบุไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่เข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาใหม่ที่อาจจะใช้เวลาคิดอันรวดเร็วหรือยาวนาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหานั้นซึ่งมีลำดับการคิดดังนี้

1. **ขั้นเตรียม** (The stage of preparation) เป็นขั้นการรวบรวมประสบการณ์เก่า ๆ รู้จักการลองผิด ลองถูก และตั้งสมมติฐานเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ
2. **ขั้นครุ่นคิด** (The stage of frustration) เป็นระยะที่มีอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ภาวะว้าวุ่น วิตกกังวล อึดอัด เนื่องจากการครุ่นคิดที่จะแก้ปัญหานั้นแต่ยังไม่คิดไม่ออก
3. **ขั้นของการเกิดความคิด** (The period of moment insight) เป็นระยะที่เกิดความคิดแวบขึ้นมาในสมองทันทีทันใด มองเห็นวิธีการแก้ปัญหานั้น หรือเป็นการพบคำตอบ
4. **ขั้นพิสูจน์** (The stage of verification) เป็นระยะการตรวจสอบประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อคว่าคำตอบที่คิดออกมานั้นเป็นความจริงหรือไม่

กรมวิชาการ (2534 : 11) ได้ระบุไว้ว่า กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการคิดสิ่งใหม่โดยการลองผิดลองถูก (Trial and error) และแบ่งขั้นตอนไว้ 4 ขั้น ได้แก่

1. **ขั้นเตรียม** (Preparation) เป็นขั้นเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำหรือแนวทางที่ถูกต้อง หรือข้อมูลระบุปัญหาหรือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง
2. **ขั้นความคิดคุกรุ่นหรือระยะฟักตัว** (Incubation) เป็นขั้นที่อยู่ในความวุ่นวายของข้อมูลต่าง ๆ ทั้งใหม่ และเก่า สะเปะสะปะ ปราศจากความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่สามารถจะขมวดความคิดนั้นจึงปล่อยความคิดไว้เฉย ๆ
3. **ขั้นความคิดกระจ่างชัด** (Illumination) เป็นขั้นที่ความคิดสับสนนั้นได้ผ่านการเรียบเรียงและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้มีความกระจ่างชัดและสามารถมองเห็นภาพพจน์มโนทัศน์ของความคิด
4. **ขั้นทดสอบความคิดและพิสูจน์ให้เห็นจริง** (Verification) เป็นขั้นที่ได้รับความคิด 1 ขั้นจากข้างต้น เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นความคิดที่เป็นจริง และถูกต้องหรือไม่

สรุปได้ว่า กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดเพื่อหาทางแก้ไข ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นกระบวนการแก้ปัญหาตามแนววิทยาศาสตร์ 4 ขั้น ได้แก่ เกิดปัญหา ตั้งสมมติฐาน ทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ สรุปผล

1.5 พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษา

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในระดับมัธยม จะได้รับความสนใจน้อย แต่เท่าที่ศึกษาพบว่าจินตนาการของเด็กลดลงในระหว่างที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 2 และจะพัฒนาคงที่ไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ยามาโมโต (Yamamoto) (อารี พันธมณี. 2546 : 66) ได้ทำการศึกษาโดยใช้แบบทดสอบของมหาวิทยาลัยมินนิโซตา พบว่า ความคิดสร้างสรรค์จะลดลงระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อจากนั้นจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น และจะค่อยลดต่ำลงเล็กน้อยในชั้นมัธยมศึกษา 5 และ 6

วิจัยของวิทยาลัยแคริคเตอร์ (The Union College Character Research) ได้ศึกษา พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอายุ 12-18 ปี สรุปผลได้ดังนี้

1. อายุ 12-14 ปี เด็กต้องการเรียนรู้โอกาสที่จะเลือกและทดลองทำอาชีพที่สนใจเพื่อเตรียมตัวล่วงหน้า แม้ว่าในอนาคตเขาจะเปลี่ยนอาชีพใหม่ เด็กควรได้รับประสบการณ์ในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และดำเนินการในเรื่องที่ตัดสินใจแล้วให้ตลอด เด็กควรได้รับการฝึกให้วางแผนที่น่าตื่นเต้นของคนอื่นและให้รู้จักยอมรับและยกย่องเพื่อน ๆ และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์นอกจากนี้เด็กในช่วงอายุ 12-16 ปี ยังเป็นระยะที่ต้องการความช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กรู้จักคิด และให้เด็กได้รู้จักนำความสามารถของเขาไปใช้ เพื่อทำให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพในอนาคตเป็นช่วงเวลาที่ต้องให้เด็กได้ทราบความสามารถของตนตามความเป็นจริง และเป็นช่วงเวลาที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะในการแก้ปัญหา

2. อายุ 14-16 ปี ช่วงอายุนี้การจินตนาการส่วนมากจะเกี่ยวกับอาชีพ ที่เด็กมุ่งหวังอนาคต ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายยังชอบผจญภัย ความสนใจ ทักษะคิดของเด็กพัฒนาอย่างรวดเร็วแม้ไม่คงที่นัก เด็กจะยังไม่เรียนรู้ว่าตนจะนำหลักการต่าง ๆ ไปประยุกต์อย่างสร้างสรรค์ได้อย่างไร แต่จะเรียนรู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก เด็กมักจะกังวลในเรื่องการยอมรับของกลุ่มเพื่อนและมักจะเกี่ยวกับการสำรวจทดลองความสามารถ และยังเสนอว่าเด็กสามารถฝึกการสร้างสรรคทางอารมณ์ได้

3. อายุ 16-18 ปี เยาวชนในช่วงนี้ต้องการที่จะใช้จินตนาการของตนอย่างเต็มที่ มีความทะเยอทะยาน ความสนใจของเด็กมันคงพอที่จะกำหนดเกี่ยวกับทัศนคติที่สำคัญของเขา และทำให้ช่วงอายุนี้เป็นช่วงอายุที่เหมาะสมสำหรับได้รับคำแนะนำและทดสอบต่อการเลือกอาชีพ เด็กมีความสามารถที่จะคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นนามธรรมและถ่ายทอดความคิดไปสู่ประสบการณ์เฉพาะได้ เด็กสามารถเรียนรู้การใช้อารมณ์อย่างสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาได้ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างแข็งขัน ช่วงนี้ผู้ใหญ่ควรจะจัดหากิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดให้แก่เยาวชนด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะ และความสนใจเกี่ยวกับสุนทรียภาพควรได้รับการส่งเสริม ตลอดจนส่งเสริมเยาวชนและเพื่อน ๆ ร่วมมือกันทำงานมากกว่าการให้การแข่งขัน การทดสอบทางด้านความสนใจ ความสามารถ และทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตได้ประโยชน์มาก วัยนี้สามารถแก้ปัญหาซึ่งต้องใช้การประยุกต์ในสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วมาแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ เด็กต้องการความช่วยเหลือให้ค้นพบแนวทางที่ยืนหยัดอยู่บนความเชื่อและต้องการฝึกหัดความคิดทางสังคมของตน ผู้ใหญ่ควรช่วยเหลือให้เด็กได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์หากเด็กเกิดการขัดแย้งขึ้น พลังทางอารมณ์ควรจะใช้ไปในทางสร้างสรรค์มากกว่าทำลาย

1.6 ภาษากับการคิด

ภาษาเป็นเครื่องนุ่งห่มของความคิดคือ ภาษาเป็นเครื่องสะท้อนความคิดอ่านของเราไม่ว่าจะพูดหรือจะเขียน เราย่อมต้องใช้ภาษาเป็นสื่อเพื่อบอกสิ่งที่ต้องการให้ผู้อื่นได้เข้าใจ หรือได้รับทราบ “สิ่งที่ต้องการ” นี้ได้แก่ ความคิดที่เราส่งออกไป นักปรัชญาทั่วไปเชื่อในสมมติฐานที่ว่าภาษาเป็นสื่อกลางสำหรับส่งผ่านหรือถ่ายทอดความคิด (ประสิทธิ์ กาศย์กลอน, 2523 : 1-2) ได้มีผู้ให้ความหมายของภาษาไว้ดังนี้

ฮอร์นบี เกเตนบี และเวคฟิลด์ (Hornby, Gatenby and Wakefield) ฉลวย บุญประเสริฐ (2535) ได้อธิบาย คำว่า ภาษา ว่าเป็นวิธีการที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารเพื่อบอกความคิด ความรู้สึก ความต้องการ โดยใช้เสียงที่เป็นระบบเป็นสื่อ

บล็อก และเทรเกอร์ (Block and Trager) จินดา เสงสมบุญ (2542 : 3) อธิบายว่า ภาษาคือระบบของสัญลักษณ์ ซึ่งแทนด้วยเสียงพูด สัญลักษณ์เหล่านี้กำหนดขึ้นอย่างไม่มิกกฎเกณฑ์ หรือเหตุผล และสังคมมนุษย์ติดต่อกันด้วยระบบนี้

จินดา งามสุทธิ (2524 : 1-2) กล่าวว่าภาษาตามความหมายในนักนิรุกติศาสตร์ คือ วิธีที่มนุษย์แสดงความในใจ เพื่อให้ผู้ที่ตนต้องการให้ได้รับรู้ จะเป็นเพราะต้องการบอกความในใจที่นึกไว้ หรือเพื่อระบายความในใจที่อัดอั้นอยู่ให้ปรากฏออกมาภายนอก โดยใช้เสียงพูดที่มีความหมายตามที่ตกลงรับรู้กัน ซึ่งมีผู้ได้ยิน รับรู้ และเข้าใจ

วิจิตร ภาณุพงศ์ (2522 : 6) ได้ให้คำนิยามของภาษาไว้ว่า ภาษา คือ เสียงพูดที่มีระเบียบ และมีความหมาย ซึ่งมนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสื่อความคิด ความรู้สึก ความต้องการและใช้ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน

จินดา เสงสมบุญ (2542 : 2) ได้กล่าว สรุปความหมายของภาษาโดยสรุปว่า ภาษา มีความหมาย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการของมนุษย์ เครื่องมือดังกล่าวอาจได้แก่ เสียงพูด เสียงสัญญาณต่าง ๆ รูปภาพ แผนภูมิ ตัวอักษร ท่าทาง ฯลฯ การใช้เครื่องมือดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงในกลุ่มชน ซึ่งผู้ใช้จะต้องเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจกันได้

2. การติดต่อ การสื่อความรู้สึก ฯลฯ ในหมู่สัตว์ด้วยกัน ได้แก่ การใช้เสียง ท่าทาง ฯลฯ

3. วิชาการแขนงหนึ่ง ว่าด้วยการศึกษาภาษาในแง่มุมต่าง ๆ กัน เช่น ศึกษาเพื่อให้มีทักษะมีความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน หรือศึกษาเพื่อรู้ระเบียบ โครงสร้างของภาษา

สรุปได้ว่า ภาษา คือ วิธีการหรือเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ระบายความในใจ ให้ผู้ที่ตนต้องการให้ได้รับ ด้วยระบบเสียง สัญลักษณ์ต่าง ๆ รูปภาพ แผนภูมิ ตัวอักษร ทำทางที่เข้าใจกัน

การคิด (Thinking) และความคิด (Thought) จะมีความหมายต่างกัน กล่าวคือ ความคิด หมายถึง ผลของกระบวนการคิด แต่มีนักวิชาการบางท่านได้ให้ความหมายของทั้ง 2 คำ นี้ในลักษณะที่แทนกันได้ (จ้านง วิบูลย์ศรี. 2536 : 29) ในการวิจัยครั้งนี้ คำว่า “การคิด และความคิด” จึงใช้แทนกันได้เช่นกัน ได้มีผู้ให้ความหมายของการคิดไว้ ดังนี้

ไอแซกซ์ และคณะ (Eysency and others) จ้านง วิบูลย์ศรี (2536 : 28) อธิบายว่า การคิด หมายถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับสิ่งต่าง ๆ (Objects) และการจัดระบบของความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับตัวแทน (Representation) ของวัตถุสิ่งของนั้น ๆ

ไวแนคเก (Vinacke) ศรีสุวรรณค์ ทีนะกุล (2542 : 8) ได้ให้คำจำกัดความของการคิดว่าเป็นการจัดระบบและรูปแบบใหม่ของประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว ให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบัน

รักจิโอโร (Ruggiero. 1992 : 2-3) กล่าวว่า การคิด คือ การดำเนินไปของกิจกรรมทางสมองอย่างมีวัตถุประสงค์อาจจะเพื่อสร้างกฎเกณฑ์เพื่อแก้ปัญหาช่วยตัดสินใจ หรือพยายามทำความเข้าใจ ซึ่งการคิดไม่ใช่สิ่งลึกลับแต่มีรูปแบบที่เรียนรู้ได้

ประภาวดี วชิรพุทธิ (2548 : 15) ได้สรุป การคิด ไว้ว่า เป็นกระบวนการซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมองกับจิตใจมนุษย์ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการแสดงออก การวางแผน การทำงาน การวางแผนทางการกระทำ และการหาวิธีที่ได้ผลในการที่จะทำให้การวางแผนเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายและการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกิจกรรมนั้น ๆ

วนิช สุธารัตน์ (2547 : 24) ได้ให้ความหมาย การคิด ไว้ว่า เป็นการแสดงถึงการกระทำวิธีการหรือกรรมวิธีที่เกิดจากการทำหน้าที่ของจิตใจในเรื่องต่าง ๆ ที่มีการกระทำที่มีการกระทำเป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน เช่น การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจ เป็นต้น และใช้ “ความคิด” เมื่อเป็นการแสดงสภาพความมีอยู่ เป็นอยู่หรือคุณลักษณะที่เกิดขึ้นจากกิริยาอาการของจิตในลักษณะเดียวกัน

จากความหมายของการคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การคิด หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นในสมอง ซึ่งนำไปสู่การแสดงออกโดยการสร้างภาพในสมอง จินตนาการ การให้ เหตุผล การพินิจ

พิจารณา การไตร่ตรอง การสะท้อนความรู้สึกและการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ หรือ ทำความเข้าใจ

ภาษากับความคิด เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก ภาษากับความคิดจึงเปรียบเหมือนกับที่ นื่องผาแฝดที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังวลีของฮายากาวา (St.- Hayakawa) ที่ว่า “ภาษาช่วยกำหนด ความคิดและความคิดเป็นสิ่งกำหนดภาษา” (ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. 2523 : 2) สอดคล้องกับ นิสา ศักดิ์เดชยนต์ และยุพา ส่งศิริ ใจเอื้อ บูรณสมบัติ (2526 : 7) ที่ว่า ภาษาและความคิดมีความสัมพันธ์ ในฐานะเป็นเครื่องช่วยกันและกัน ภาษาเป็นเครื่องถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจ ในขณะที่เดียวกันคนเราก็ใช้ภาษาในการคิดด้วย

1.7 เครื่องมือที่ใช้ในการคิด

ในกระบวนการคิดนั้น จะต้องอาศัยสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อให้การคิดบรรลุวัตถุประสงค์ อย่างน้อย 3 ชนิด คือ มโนภาพ (Image) ภาษา (Language) และความคิดรวบยอด (Concept) ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (วนิช สุธารัตน์. 2547 : 25-32)

1. มโนภาพ

มโนภาพ หมายถึง ความคิดเห็นเป็นภาพขึ้นในใจ คนส่วนใหญ่สามารถสร้างมโนภาพ จากการสัมผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ขึ้นได้ มโนภาพอาจเกิดขึ้นจากการสัมผัสโดยอวัยวะ สัมผัสใดๆก็ได้ การได้เห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส รวมทั้งการสัมผัส เกิดจากการ ใช้ตา จมูก ลิ้น และกาย เข้าไปสัมผัสกับสิ่งต่างๆลองสร้างมโนภาพของเหตุการณ์เมื่อเกิดไฟไหม้ มโนภาพของเสียงเพลงที่ชอบ กลิ่นดอกกุหลาบ การเดินทางบนดาวอังคาร เมื่อเรามีดวงดาว ดวงที่สามอยู่ตรงกึ่งกลางหน้าผาก หรือกำลังชี้หลังคชสีห์ซึ่งเป็นสัตว์ในวรรณคดีและล่องลอยไป ในอวกาศ จากตัวอย่างที่กล่าวถึงมานี้แสดงว่าเราสามารถสร้างมโนภาพจากสิ่งที่เราเคยสัมผัสมา ก่อนและจากสิ่งที่ไม่เคยพบเคยเห็นเลยก็ได้

นักจิตวิทยาได้นำเรื่องการสร้างมโนภาพไปใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น ด้าน การแพทย์ ใช้เทคนิคการสร้างมโนภาพชักนำให้ผู้ป่วยผ่อนคลายจากความเจ็บปวด การส่งเสริม สุขภาพ รวมทั้งการบำบัดรักษาโรคทางด้านจิตใจ เช่น โรคลมบ้าหมู และความวิตกกังวล เป็นต้น นอกจากนี้พบว่า วิศวกรผู้ออกแบบงานโครงสร้างทั้งหลาย นักชีวเคมี นักฟิสิกส์ นักเทคโนโลยี รวมทั้งนักเขียนนวนิยาย โดยเฉพาะนิยายทางด้านวิทยาศาสตร์ นักแต่งเพลง รวมทั้งกวีของไทยใน ยุคก่อน มักจะใช้การสร้างมโนภาพของสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาก่อน แล้วจึงสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นตามมโนภาพ ทั้งนี้ นักเขียนนวนิยาย นักแต่งเพลง และกวีก็ใช้วิธีการอย่างเดียวกัน ดังนั้น การสร้างมโนภาพจึง มีความสำคัญต่อการคิดของมนุษย์เป็นอย่างมาก

2. ภาษา

เรื่องของความคิดกับภาษา ซึ่งโดยทั่วไป หมายถึงภาษาพูดและภาษาเขียนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ลองพิจารณาถ้อยคำต่อไปนี้

“ผู้ที่สามารถใช้ภาษาได้อย่างชำนาญ ย่อมมีความเชี่ยวชาญทางด้านการคิดด้วย”

“ผู้ที่พูดไม่เก่ง ย่อมคิดไม่เก่งด้วย”

“ผู้ที่มีความคิดในเรื่องใด ๆ ไม่เป็นระบบ ย่อมพูดถึงเรื่องนั้นอย่างสับสน”

“ผู้ที่เขียนเรียงความที่สามารถใช้ถ้อยคำร้อยเรียงกัน โดยตลอด เป็นผู้ที่มีทักษะการคิดที่ดีด้วย”

จากถ้อยคำที่กล่าวทั้งหมดนั้น เกิดจากสมมติฐานที่ว่า ความคิดมีความสัมพันธ์กับการพูดและการเขียน สิ่งที่ต้องพิจารณาก็คือว่า ถ้อยคำทั้งหลายเหล่านี้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ มากน้อยเพียงไร

การใช้ภาษาอย่างคล่องแคล่ว หมายถึง การที่บุคคลสามารถเชื่อมโยงถ้อยคำต่าง ๆ ในรูปแบบของไวยากรณ์ทางภาษาเข้าด้วยกัน มีลักษณะเป็นเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องอย่างชัดเจน การจะทำได้ดังนี้ต้องอาศัยทักษะด้านภาษาและทักษะการคิด

3. ความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอดเป็นรูปแบบหนึ่งของการคิดของมนุษย์ เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์พยายามจัดวัตถุ สิ่งของ บุคคล เหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าเป็นพวก เป็นกลุ่ม เป็นชั้น เราใช้ความคิดรวบยอดเพื่อจัดสิ่งที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน เช่นเราใช้ “ลักษณะกลม” เพื่อบอกคุณสมบัติที่เหมือนกันของนาฬิกา ลูกกอล์ฟ ล้อรถจักรยาน ขนมหินทุบและกระดุม เป็นต้น ดังนั้น “ลักษณะกลม” จึงเป็นความคิดรวบยอด

ในชีวิตประจำวันเราใช้ความคิดรวบยอดในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตมากมาย เช่น เราจัดหนังสือไว้เป็นหมวดหมู่ เราจัดเสื้อผ้าเข้าสู่ตามประเภทของการใช้งาน เราจัดสิ่งต่าง ๆ เข้าเป็นระบบในการออกแบบทางสถาปัตยกรรม และการออกแบบทางอุตสาหกรรม เราจัดสวนดอกไม้ สวนสาธารณะ ตลาดสด ตลาดขายสินค้า รวมทั้งการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบระเบียบ กล่าวได้ว่าการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องอาศัยเรื่องของความคิดรวบยอดเกือบทั้งหมด นอกจากนี้ความคิดรวบยอดทำให้เรารู้สิ่งต่าง ๆ อย่างง่ายขึ้น หากไม่มีความคิดรวบยอดบุคคลจะต้องรับรู้สิ่งต่าง ๆ แยกเป็นชิ้น ๆ ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากและเสียเวลามาก

ความคิดรวบยอดเกิดขึ้นจากวิธีการหลาย ๆ วิธี เช่น จากการให้นิยาม หรือกำหนดคำจำกัดความ เกิดจากการพิจารณาความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ และความคิดรวบยอดอาจเกิดจากการเลือกสิ่งที่เห็นว่าดีที่สุด ที่สามารถใช้เป็นตัวแทนของสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

บุคคลใช้ความคิดรวบยอดเป็นเครื่องมือสำคัญในการคิด กล่าวคือ จากความคิดรวบยอดต่าง ๆ บุคคลสามารถนำมาสร้างความสัมพันธ์กันเป็นข้อความ เป็นหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างโครงสร้างของสติปัญญาในสมองทั้งโครงสร้างย่อย ๆ และโครงสร้างที่สลับซับซ้อน ซึ่งทั้งเรื่องของหลักการหรือกฎเกณฑ์และเรื่องของโครงสร้างของสติปัญญา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการคิด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าทั้งมโนภาพ ภาษาต่าง ๆ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาท่าทาง ตลอดจนความคิดรวบยอด ล้วนแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์คิดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดของตนเองของกลุ่มไปยังบุคคลอื่น

การเขียนสร้างสรรค์ จึงเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งทางด้านภาษาที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งจินตนาการของผู้เขียนให้ผู้อื่นได้รับรู้ เข้าใจ ในลักษณะที่เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้เขียนออกมาในรูปแบบอิสระตามความพอใจ มิได้ลอกเลียนแบบผู้ใด

1.8 ความหมายของการเขียนสร้างสรรค์

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์ธรรมพรชัย (2522 : 190) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเขียนสร้างสรรค์ คือ การเขียนเรียบเรียงความรู้ ความคิดประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรจะเป็นข้อความสั้น ๆ ทำนองคำขวัญร้อยแก้วสั้น ๆ หรือบทกวีนิพนธ์ก็ได้ ข้อเขียนต่าง ๆ เหล่านี้จะมีเอกภาพ มีความเป็นตัวของตัวเองทั้งในด้านความคิด และการใช้ภาษาเรียบเรียง

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2547 : 3) ได้สรุปความหมายความหมายของการเขียนสร้างสรรค์ ว่าเป็นการเขียนที่มีลักษณะของการคิดริเริ่ม โดยที่ผู้เขียนจะต้องใช้จินตนาการ และประสบการณ์ของตนมาเชื่อมโยงความคิดในการเขียน

บันลือ พฤกษ์วัน (2533 : 7) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นผลงานการเขียนอย่างอิสระ โดยใช้ความคิดของตัวเอง ซึ่งอาศัยพื้นฐาน ประสบการณ์จากการเรียนรู้หลายลักษณะ เช่น จากการอ่าน การท่องเที่ยวการฟังเรื่องราวและอื่น ๆ ซึ่งแสดงออกให้เห็นว่าผู้เขียนได้ริเริ่มเรื่อง ตกแต่งเรื่อง สร้างปมปัญหาของตัวเองได้เอง โดยใช้จินตนาการของตนได้อย่างสมเหตุสมผล

สุปะนีย์ นาคทรพรพ (2532 : 1) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้น ผู้ทำได้ใช้จินตนาการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ด้วยภาษาเขียนที่ชัดเจนอย่างเหมาะสม ถูกต้องตามประเภทหรือเนื้อหาที่แสดงออกนั้น

กาญจนา อุตวิเชียร (2538 : 43) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การเขียนเรียบเรียงความรู้ ความคิด มวลประสบการณ์ อารมณ์และจินตนาการ โดยใช้ภาษาสละสลวยเป็น

สื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นทราบโดยที่ต้องมีความแปลกใหม่ในด้านความคิด หรือการใช้ภาษารวมอยู่ด้วย

สรุปได้ว่า การเขียนสร้างสรรค์ หมายถึง การเขียนที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งจินตนาการของผู้เขียนให้ผู้อื่น ได้รับรู้เข้าใจ ในลักษณะที่เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้เขียนออกมาในรูปแบบอิสระตามความพอใจมิได้ลอกเลียนแบบผู้ใด

1.9 ความสำคัญของการเขียนสร้างสรรค์

การเขียนสร้างสรรค์ มีความสำคัญต่อชีวิตบุคคลและสังคม ดังที่ ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 5) ได้สรุปไว้ ดังนี้

ความสำคัญต่อชีวิต

1. เกิดภูมิปัญญาด้านสำนวนภาษาใหม่ๆ สำหรับการติดต่อสื่อสารได้ทันโลกทันเหตุการณ์
2. เกิดอาชีพใหม่ๆ จากการใช้ภาษาเชิงสร้างสรรค์ เช่นนักโฆษณา นักเขียน นักเขียนบทวิทยุ โทรทัศน์ โฆษก พิธีกร นักได้วาที การแสดงเดี่ยว (ทอล์คโชว์) นักแปล
3. เกิดการสืบสานรากเหง้าทางวัฒนธรรม ได้แก่ การฟังการพูด การอ่าน การเขียน การแสดงซึ่งเป็นทั้งสาระและความบันเทิงของชีวิต

ความสำคัญต่อบุคคล

1. พัฒนาสมองซีกขวาในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ
2. ทำให้เกิดภูมิปัญญา (Wisdom) ด้านต่าง ๆ ด้วยตนเอง อาทิ
 - 2.1 ภูมิปัญญาด้านภาษา
 - 2.2 ภูมิปัญญาด้านเหตุผล
 - 2.3 ภูมิปัญญาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลป วัฒนธรรม

ความสำคัญต่อสังคม

1. เกิดรูปแบบใหม่ในการติดต่อสื่อสารของคนในสังคมและระหว่างสังคมต่อสังคม
2. เกิดวัฒนธรรมและอารยธรรมใหม่ของการติดต่อสื่อสาร
3. เป็นการจุดประกายความคิดให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในสังคมที่มาจากความคิด ความฝัน และจินตนาการผ่านการนำเสนอในรูปแบบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

1.10 ลักษณะของการเขียนสร้างสรรค์

ลักษณะของการเขียนสร้างสรรค์ ได้มีผู้กล่าวถึง ลักษณะของการเขียนสร้างสรรค์

ไว้ดังต่อไปนี้

นัยนา พลศรี (2542 : 21) กล่าวว่า ลักษณะของการเขียนสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. ให้ความแปลกใหม่ หมายถึง ความคิดที่ไม่ซ้ำแบบหรือไม่ลอกเลียนผู้อื่นมาเป็นความคิดที่ผู้เขียนคิดขึ้นเอง หรือดัดแปลงมาอย่างแยกคางด้วยภูมิปัญญาของคน
2. ใช้ภาษาคมคาย กะทัดรัด ทั้งนี้ต้องเป็นการใช้ภาษาที่ไม่ผิดแปลกไปจากระเบียบของภาษาซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

3. สามารถเร้าความรู้สึกของผู้รับสาร อาจเป็นความขบขัน ความเศร้า ความปีติยินดี ความพิศวง ความสงบ ความซาบซึ้ง ความอาลัย ความมั่นใจอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันก็ได้

4. เป็นประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม ให้ข้อคิดที่เป็นคติในการดำรงชีวิต ซึ่งให้เห็นคุณและโทษ แนะนำให้คนรู้จักสังเกต พิจารณาสິงต่าง ๆ โดยแยกคางก่อให้เกิดจินตนาการในทางที่ดีงาม หรือให้ความเพลิดเพลินแก่จิตใจ ในลักษณะของนันทนาการเป็นต้น

ดำรง ญาณจันทร์ (2538 : 16) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เป็นวรรณกรรมที่มีความแปลกใหม่ ทางด้านรูปแบบ เนื้อหา การนำเสนอ หรือสำนวนภาษาด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน
2. ใช้ภาษาได้ดี ประณีต ถูกต้องเหมาะสมกับรูปแบบและเนื้อหา

ครุณี สาริการิน (2535 : 19) ได้กล่าวสรุปว่าลักษณะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จะต้องเป็นงานที่ถ่ายทอดความรู้สึก มีจินตนาการแปลกใหม่ แตกต่างจากผู้อื่น รวมทั้งมีความน่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการคล้อยตามไปกับงานเขียนนั้นด้วย

นัยนา พลศรี (2542 : 18) ได้กล่าวสรุปว่า การเขียนสร้างสรรค์ ควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. เป็นงานเขียนที่มีแนวคิดแปลกใหม่
2. ผู้เขียนจะต้องเขียนให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ
3. ใช้ภาษาได้ดี เลือกสรรถ้อยคำที่สละสลวย คมคาย กะทัดรัดเร้าความรู้สึก
4. ต้องให้คุณค่า ทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา
5. ผู้อ่านอ่านแล้วมีความคิด ความรู้สึกที่ดี และมองโลกในแง่ดี

ประภาศรี สิทธิอำไพ (2527 : 2-3) กล่าวถึง ลักษณะทั่วไปของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ว่ามีแนวเขียนเป็นจิตพิสัย ผู้เขียนมีข้อสังเกต ประสบการณ์ ความนึกคิด ความเห็น มีจินตนาการของตนเองแล้วจึงเขียนงานประพันธ์นั้นขึ้น

1. มีความแปลกใหม่ มีความสามารถในการแสดงออก

2. โดยทั่วไปไม่ได้เป็นความเรียงเชิงศิลป์ที่เรียกว่า กวีนิพนธ์ ร้อยแก้วเสมอไป

3. ผู้เขียนนอกจากจะเสนอแนวคิดเข้าโครงเรื่องที่แปลกใหม่แล้ว อาจไม่ยึดเอาฉันทลักษณ์ตามแบบแผนที่กำหนด ถือเป็นกรแหวกเกณฑ์ลักษณะคำประพันธ์

สรุปได้ว่า ลักษณะของการเขียนสร้างสรรค์ ต้องเป็นงานเขียนที่มีแนวคิดแปลกใหม่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการด้วยการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาที่ประณีต สละสลวย ถูกต้อง เหมาะสมให้คุณค่าทางจิตใจและสติปัญญาต่อผู้อ่าน

1.11 หลักในการสอนเขียนสร้างสรรค์

การสอนเขียนสร้างสรรค์ เป็นงานเขียนที่มีความละเอียดซับซ้อน เพราะผู้เขียนต้องอาศัยทั้งประสบการณ์และจินตนาการเพื่อลำดับความคิดออกมาเป็นเรื่องราว โดยถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา การสอนเขียนสร้างสรรค์จึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง

สมิท (Smith. 1973 : 9) เสนอหลักการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. จะต้องมึสิ่งใหม่ ๆ แตกต่างกันออกไป หรือมีลักษณะเฉพาะตัว สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึง คือ ผลผลิตและกระบวนการที่ใช้มันต้องใหม่ เช่น การสอนเชิงสร้างสรรค์เรื่องโคลงกลอน นักเรียนต้องผลิตโคลงกลอนใหม่ ๆ

2. เน้นความคิดแบบอนกนัย (Divergent thinking) การคิดแบบอนกนัยนี้ มิได้หมายถึงคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว การคิดแบบนี้ผู้เรียนจะต้องนำความรู้ ความเข้าใจ ความคิดรวบยอดต่าง ๆ มาใช้ในลักษณะใหม่ ๆ ซึ่งก่อให้เกิดคำตอบลักษณะใหม่หลายคำตอบ

3. ต้องการจูงใจเป็นอย่างมากที่จะก่อให้เกิดกระบวนการคิด เช่น บรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียด การชมเชย การกระตุ้นให้นักเรียนคิด ให้นักเรียนได้ทำงานตามสบาย

4. ไม่ควรกำหนดคำตอบตายตัวไว้ในใจครู เพราะอาจจะทำนายไม่ได้ว่า ผลงานของนักเรียนจะออกมาในรูปใด ครูผู้สอนไม่ควรตัดสินว่าผลงานของนักเรียนผิดหรือถูก เพียงแต่เป็นผู้ช่วยตรวจแก้ไขการใช้ภาษาของนักเรียนเท่านั้น

5. กระบวนการในการทำงานมีความสำคัญเท่ากับผลงานของนักเรียน

6. ควรใช้คำถามหรือสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความคิดนั้นควรเป็นสิ่งที่เด็กคิดได้จากความทรงจำ การสังเกตจากที่เคยพบ เคยเห็นหรือเคยได้ยินมาก่อน ครูควรยอมรับความคิดเห็นของทุกคน โดยไม่มีการตำหนิความคิดของใครว่าใช้ไม่ได้

7. ควรจัดห้องเรียนให้สบายและควรมีอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำแบบฝึกหัด

8. การให้อ่านเรื่องและเขียนอย่างสร้างสรรค์หลาย ๆ แบบ จะช่วยให้นักเรียนรู้จักแนวทางในการเขียนอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น

9. กระบวนการสอนควรเป็นประชาธิปไตย สร้างกฎในการเรียนร่วมกันเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดของตนออกมา ครูควรเน้นและชมเชยความแตกต่าง ลักษณะเฉพาะ ความเป็นตัวของตัวเอง ความคิดริเริ่ม

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2547 : 5-8) ได้เสนอแนวทางในการสอนเขียนสร้างสรรค์ตามหลักของ เฮย์เดน (Hayden) ไว้ดังนี้

1. ครูมีบุคลิกที่สร้างสรรค์

ในการจัดการเรียนการสอน นั้นครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ ครูควรจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกของการเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อจูงใจและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กด้วย

- 1.1 จัดหากิจกรรมเร้าใจใหม่
- 1.2 เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกด้านต่าง ๆ
- 1.3 รับฟังความคิดเห็นของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
- 1.4 ใช้คำถามทำให้เกิดคำตอบหลาย ๆ อย่าง
- 1.5 กระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น
- 1.6 ชมเชยและให้กำลังใจ
- 1.7 มีประชาธิปไตยในการสอน

2. จัดบรรยากาศให้จูงใจ

การจัดบรรยากาศในการเรียนที่จูงใจให้เด็กรักการเขียนสร้างสรรค์นั้นครูทำได้โดยไม่ให้บรรยากาศในการทำงานเคร่งเครียดเกินไป เพื่อเด็กจะได้ทำงานด้วยความสนใจ เช่น แบบฝึกหัดที่ใช้ควรมีลักษณะจูงใจให้อยากทำ ไม่มากจนน่าเบื่อหน่าย กิจกรรมที่ใช้ควรให้เกิดความสนุกสนานอยากที่จะเรียน

3. เริ่มจากสิ่งใกล้ตัว

การเขียนจากสิ่งที่ใกล้ตัวเด็ก นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญอย่างยิ่งในการสอนการเขียนอย่างสร้างสรรค์ เพราะจะช่วยเร้าความสนใจของเด็กให้อยากเขียน อยากเล่าในสิ่งที่เขา มีประสบการณ์อยู่ด้วยตัวเขาเอง ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะเขียนงานต่าง ๆ อย่างสบายใจถึงใกล้ตัวเด็กที่จะนำมาอาจเป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เริ่มจากครอบครัว โรงเรียนหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่เขามีประสบการณ์มา

4. ช่วยให้มีความคิดแตกฉาน

ผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะต้องมีบุคลิกที่มีความฉับไวที่จะรับรู้ปัญหาต่าง ๆ สามารถมองเห็นปัญหา และมีความว่องไวที่จะแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ ตลอดจนถึงรู้จักการหาทาง

ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การจัดกิจกรรมสำหรับการเขียนสร้างสรรค์ก็ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถ
ใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองสามารถแสดงออก ได้อย่างอิสระด้วยความคิดริเริ่มของตน สามารถ
เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาได้หลายทาง

5. สนุกสนานในการเขียน

การสอนการเขียนสร้างสรรค์นั้น ผู้สอนก็ควรจัดการเรียนการสอนที่มีชีวิตชีวา โดย
คำนึงถึงความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนาน ไม่
เบื่อหน่ายและควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดและประสบการณ์ต่าง ๆ ของเขา
ได้อย่างเต็มที่ จะช่วยให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจรักในการเขียน

6. ฝึกผู้เรียนให้เกิดทักษะ

หลายคนมักคิดกันว่า ผู้ที่เขียนเป็นนั่นเป็นนี่เป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ ที่จะทำให้อ่านมีความชื่นชม
ต่อผลงานของตน แต่ผู้ที่ไม่มีพรสวรรค์ในการเขียนก็สามารถแสวงหาความสำเร็จที่จะเขียนได้
ถ้าผู้นั้นมีแนวทางในการปฏิบัติให้ถูกต้องที่จะนำเอาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการเขียนมาใช้ให้ถูกต้อง
ตลอดจนถึงหมั่นฝึกฝนตนเองให้เกิดความชำนาญ ทั้งนี้เนื่องจากการเขียนเป็นทักษะของการ
ส่งภาษา ซึ่งจะต้องอาศัยการฝึกฝนบ่อย ๆ พยายามปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น ก็จะช่วยพัฒนา
ในการเขียนได้

สิ่งที่พึงปฏิบัติตนเพื่อฝึกฝนให้เกิดทักษะในการเขียน มีดังนี้

1. ฝึกฝนให้เป็นผู้ที่รักการค้นคว้า หาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้มาจากการอ่านหรือการฟัง
สิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เขียนมีข้อมูลหรือวัตถุดิบทางด้านเนื้อหาสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างกว้างขวางที่
สามารถจะนำมาใช้อ้างอิงหรือนำมาเป็นแนวทางในการลำดับความคิดและเนื้อหาในการเขียนเรื่อง
ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังได้รับแนวทางในด้านที่เกี่ยวกับเทคนิควิธีการเขียนเรื่องของผู้อื่น
ด้วยว่ามีสิ่งใดดี สมควรที่นำมาเป็นแบบอย่างหรือมีสิ่งใดที่ยังบกพร่องต้องแก้ไข

2. ฝึกฝนตนเองให้รู้จักการใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองเมื่อได้อ่านหรือฟังสิ่งใด ๆ
มาแล้วเพื่อทำให้ความคิดแตกฉาน สามารถหาแนวทางในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

3. ฝึกฝนตนเองให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการที่จะเขียนสิ่งต่าง ๆ โดยมีต้องหวั่น
ต่อสิ่งใด ๆ ทั้งนี้ผู้เขียนจะต้องมีเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างพร้อมพร้อม มีการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างดี
ที่สามารถจะใช้อ้างอิงได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนถึงการนำเสนอประสบการณ์ของตนที่มีอยู่มาใช้
ประกอบการเขียนสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยให้เกิดความมั่นใจในการเขียนยิ่งขึ้น

4. ฝึกฝนตนเองให้มีความตั้งใจจริงที่จะเขียนสิ่งต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพราะการฝึก
บ่อย ๆ จะช่วยให้การเขียนพัฒนาการขึ้น

5. ฝึกฝนตนเองให้มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำข้อติชมมาใช้ มาปรับปรุงแก้ไขผลงานการเขียนในครั้งต่อไปให้มีการพัฒนาอีก ๆ ขึ้นไป

บันทึก พุทธทศวรรษ (2533 : 7-8) ได้กล่าวถึงแนวทาง และข้อเสนอแนะในการส่งเสริม ในการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

1. ครูต้องสร้างบรรยากาศ โดยเป็นผู้ที่รักและเมตตา มีความสัมพันธ์กับเด็กอย่างใกล้ชิด เข้าใจและให้ความสนใจ ยกย่อง ชมเชย งดการตำหนิ
2. ให้อิสระในการทำงานแก่เด็กที่จะคิด จะทำ และรู้จักใช้การยืดหยุ่นในเรื่องเวลา ระเบียบ กฎเกณฑ์หรือรูปแบบที่จะทำให้ผลงานลดน้อยลง
3. ส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์จริงจากสภาพแวดล้อม ให้รู้จักค้นคว้า จากการอ่าน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของเด็ก
4. ควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของเด็กโดยการเล่า รายงาน อภิปราย และ สรุปผลโดยนักเรียนเองอย่างสม่ำเสมอ
5. กระตุ้นชี้แนะให้เกิดการอยากรู้ อยากเห็น สร้างความแปลกใหม่ทั้งเรื่องเล่น หนังสือ เด็ก โดยการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ และให้ความสนใจในการแสดงออกของเด็ก

ดังนั้น การสอนเขียนสร้างสรรค์ ครูจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยและส่งเสริมให้เด็ก เกิดความคิด ด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย สร้างบรรยากาศให้เด็กเกิดอิสระทางความคิด มีความสุขสนุกสนานในการเขียน และต้องให้กำลังใจเพื่อเสริมสร้างทักษะทางการเขียนอย่าง สร้างสรรค์

1.12 แนวทางในการจัดกิจกรรมการสอนเขียนสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมการสอนเขียนสร้างสรรค์ ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัด กิจกรรมแต่ละครั้ง ซึ่ง อัจฉรา ชิวพันธ์ (2547 : 9) ได้เสนอว่า ครูควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดกิจกรรมการเขียนสร้างสรรค์ให้มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน โดยจะต้องคำนึงถึง หลักสูตรในระดับชั้นต่าง ๆ ว่ามีจุดมุ่งหมายทำอะไร กิจกรรมต่าง ๆ นั้นสนองวัตถุประสงค์ใด ในหลักสูตร
2. การจัดกิจกรรมการเขียนสร้างสรรค์ ควรได้มีการสัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์ ต่าง ๆ ด้วย
3. จัดลำดับความยากง่ายของกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เขียน
4. ใช้สื่อที่จูงใจเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ และรักในการเขียนให้ ผู้เรียนสามารถใช้จินตนาการในการแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างอิสระ

ยศวิน กุลด้วง (2547 : 19) ได้ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเขียนดังนี้

1. อ่านบ่อย ๆ ตามความต้องการของหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับการเรียนมากที่สุด การอ่านมากเท่าไรเด็กก็จะสามารถเก็บเกี่ยวเอาความรู้ ความชำนาญทางภาษาและประสบการณ์ต่างๆ มากพอที่จะนำมาเป็นเครื่องมือ ในการเขียนได้
2. ค่อยคิดค่อยทำ หมายถึง การฝึกใช้คำต่าง ๆ ให้แคล่วคล่อง เช่น กลุ่มคำ คล้องจอง คำซ้อน คำประสม คำที่เป็นสำนวนโวหาร คำพังเพย การเลือกใช้คำให้ถูกต้อง จะช่วยให้การเขียน สำนวนโวหารราบรื่น
3. จำประโยค ครูต้องฝึกประโยคต่าง ๆ ให้แคล่วคล่อง เช่น ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำสั่ง เมื่อใช้ประโยคได้คล่องแคล่วแล้ว จึงฝึกแต่งประโยค โดยใช้คำที่กำหนดให้ฝึกเรียงประโยคเสียใหม่ให้ถูกต้อง เป็นต้น
4. โลกสี่ต้น จากการศึกษาพฤติกรรมเด็กพบว่าชอบวาดรูปทุกคน ควรเปิดโอกาสให้ วาดรูปอย่างมีอิสระตามต้องการ พร้อมระบายสีให้สวยงาม แต่ครูควรจำกัดขอบเขตบ้าง เช่น ให้ หัวข้อ “สัตว์เลี้ยงที่ฉันชอบ” “ดอกไม้แสนสวย” “บ้านที่ฉันรัก” แล้วให้บรรยายภาพที่ตนวาดนั้น
5. ฝันสวยหรู เป็นเรื่องการสร้างจินตนาการในสิ่งที่ต้องการ สิ่งที่ยากได้ อยากจะเป็น เปิดโอกาสให้คิดอย่างเสรี มีสิทธิ์วาดฝันอะไรก็ได้แล้วเขียนบรรยายถ่ายทอดสิ่งที่ปรารถนา ครูอาจ ตั้งชื่อเรื่อง “ฉันอยากเป็น” “ถ้าฉันมีเงิน” “อาชีพที่ฉันชอบ”
6. ดูแล้วเขียน เป็นการบรรยายภาพซึ่งอาจจะเป็นภาพเดียวกันแล้วมีชื่อเรื่องให้หรือ หลาย ๆ ภาพต่อเนื่องกันแล้วตั้งชื่อเรื่องให้หรืออาจให้เด็กตั้งชื่อเอง
7. เพียรต่อเติม หรือการแต่งเรื่องต่อจากที่ครูให้ข้อความไว้เป็นเนื้อเรื่องที่สมบูรณ์ ข้อความที่อาจให้จะให้ 2-3 ประโยค หรือ 4-5 บรรทัดก็แล้วแต่ การต่อเติมเรื่องในการฝึก มี 3 ลักษณะ
 - 7.1 ขึ้นต้นเรื่อง ให้เขียนบรรยายเพื่อเติมส่วนกลางเรื่องและสรุปจบ
 - 7.2 ให้ส่วนกลางเรื่องและสรุปให้นักเรียนขึ้นต้นเรื่อง
 - 7.3 ให้ส่วนต้นเรื่องและกลางเรื่อง ให้ต่อเติมเรื่องจบอย่างสมบูรณ์
8. เสริมด้วยคำ จากข้อ 1 ถึง 7 จะให้เด็กได้บรรยายอิสระเสรีตามความคิดสร้างสรรค์ เต็มที่ สำหรับในข้อนี้ ครูมีขอบเขตและแนวทางให้เด็กสามารถสร้างจินตนาการได้รวดเร็วขึ้น คือนอกจากมีภาพให้บรรยายแล้วให้คำอีกประมาณ 4-5 คำ หรือมี เพียงคำที่กำหนดและมีชื่อเรื่อง ให้เท่านั้น
9. ทำตามเกณฑ์ หมายถึง การเขียนเรื่องตามชื่อเรื่องที่กำหนด หรือการบันทึกประจำวัน การบันทึกข่าวและเหตุการณ์ตามแบบที่ถูกต้อง เนื้อหาของเรื่องที่จะเขียนเป็นไปตาม หลักเกณฑ์

การเขียนเรื่อง การใช้ภาษาที่เหมาะสม วิธีการที่กล่าวมามีใช้กับเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 หรือสูงขึ้นไป

10. เล่นก่อนเขียน ผู้สอนควรจะทำกิจกรรมนี้ไปพร้อม ๆ กัน ทุกข้อดังกล่าวข้างต้นโดยจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการเขียนในลักษณะของการเล่นเกมก่อนที่จะให้เด็กได้ทำกิจกรรมการเขียนอื่น ๆ เพื่อสร้างความสนุกสนาน และเป็นการกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียน เกมที่ใช้ นอกเหนือจากจะศึกษาในคู่มือครู แล้วครูควรคิดดัดแปลงให้ สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนเขียน การผลิตสื่อประกอบการเล่น จะช่วยเสริมบรรยากาศในการเขียนได้อย่างดี

กรมวิชาการ (2546 : 225) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้การเขียนดังนี้

การจัดการเรียนรู้การเขียนสร้างสรรค์ควรเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นพื้นฐานด้วยการให้รู้จักคำวลี หรือ กลุ่มคำที่เรียกว่า “การสร้างวงคำศัพท์” ถัดจากนั้นจึงให้เรียนรู้วิธี “การเขียนประโยค” แบบต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ รู้จักการเชื่อมคำ การเชื่อมประโยค การเชื่อมข้อความ จนเป็น “ย่อหน้าต่าง ๆ” ด้วยเทคนิคการสอนอย่างน่าสนใจ

ปัจจัยที่สนับสนุนการเขียน (กรมวิชาการ. 2546 : 316) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ความรักและความสนใจ ที่จะเขียนอย่างไม่ย่อท้อ
2. การอ่านและการฟังมาก ช่วยให้มีความคิดกว้างขวางและมีข้อมูล
3. การเก็บบันทึกข้อมูล รู้จักจดและเก็บบันทึกงานเขียนที่ดีๆ เพื่อนำมาใช้
4. การสังเกตและจดจำ สามารถเลือกสาระและนำคำมาเขียนได้น่าสนใจขึ้น
5. การฝึกการเขียนบ่อยๆ จะทำให้เกิดความชำนาญในเขียนเรียบเรียงถ้อยคำ
6. นิสัยรักการท่องเที่ยว เพื่อหาประสบการณ์และข้อมูลที่จะนำมาเขียน
7. ความมีมนุษยสัมพันธ์ จะทำให้เข้าใจโลก ได้ข้อคิดและข้อมูลในการเขียน

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนสร้างสรรค์นั้น ครูจะต้องมีบุคลิกภาพที่สร้างสรรค์ จัดกิจกรรมให้มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย ใช้สื่อและสร้างบรรยากาศที่จูงใจ ให้อิสระทางความคิดกับผู้เรียน โดยไม่กำหนดคำตอบตายตัว ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สร้างความสนุกสนานช่วยและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดเพื่อนำไปสู่การเขียนอย่างสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนสร้างสรรค์ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ตามแนวคิดในการสอนเขียนสร้างสรรค์ของนักการศึกษา ดังตาราง 1

ตาราง 1 การจัดกิจกรรมการเขียนสร้างสรรค์

หลักการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ การเขียนสร้างสรรค์โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์	นักการศึกษา			
	กรมวิชาการ อำนาจ วิชาพันธ์	สกลิต ศิริมงคล	สมิธ (Smith)	
1. ครูมีบุคลิกสร้างสรรค์	/	/		
2. ลำดับความยากง่าย	/	/	/	
3. สื่อ / บรรยากาศจูงใจ	/	/		/
4. อีสาระทางความคิด (ความคิดอ่อนกนัย)			/	/
5. คำตอบไม่ตายตัว				/
6. ประชาธิปไตย		/		/
7. ผลงานสร้างสรรค์ (สิ่งใหม่)	/			/

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักการศึกษา มาเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนสร้างสรรค์โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งครูควรมีบุคลิกที่สร้างสรรค์ จัดกิจกรรมเร้าใจ สอนตามลำดับความยากง่าย มีสื่อและบรรยากาศที่จูงใจ ส่งเสริมความคิดอ่อนกนัย เป็นประชาธิปไตย และมุ่งให้ผู้เรียนสร้างผลงานใหม่ ๆ อย่างสร้างสรรค์

1.13 การประเมินผลการเขียนสร้างสรรค์

การเขียนสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อน เพราะเป็นผลงานที่เกิดจากการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นงานเขียนทั่วไปแล้วยังต้องแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการที่แปลกใหม่ในเชิงสร้างสรรค์อีกด้วย ดังนั้น การประเมินผลการเขียนสร้างสรรค์จึงควรมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เทียบตรง เป็นระบบและมีเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ

เขาวดี วิบูลย์ศรี (2540 : 250 - 255) ได้เสนอแนะถึงระบบมาตราของการให้คะแนนแบบสอบความเรียงว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระบบใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ระบบมาตราอันตรภาคชั้น (Interval scale) เป็นระบบของการให้คะแนนที่กำหนดให้ช่วงของคะแนนแต่ละช่วงมีขนาดเท่ากัน ในระบบนี้ระยะห่างจากช่วงหนึ่งไปยังอีกช่วงหนึ่ง

จะต้องเท่ากันตลอดในแต่ละสเกลผู้ตรวจให้คะแนนย่อมสามารถกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ และน้ำหนักของแต่ละเกณฑ์ขึ้นได้ตามความเหมาะสม ในการตรวจให้คะแนนจะต้องยึดกฎต่อไปนี้

1.1 การตรวจให้คะแนนจะต้องไม่ดูชื่อของผู้สอบ

1.2 อ่านคำตอบครั้งที่ 1 ให้คะแนนในเกณฑ์แต่ละข้อเก็บคะแนนไว้เป็นความลับแล้วสลับที่ต่าง ๆ ของคำตอบใหม่ทั้งหมด อ่านซ้ำอีกครั้งหนึ่ง หรือไม่ก็ให้ผู้ตรวจอีกคนหนึ่งตรวจให้คะแนน ระบบการให้คะแนนแบบนี้เป็นระบบที่ยุ่งยากและใช้เวลามาก แต่เป็นระบบที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพราะเป็นการให้คะแนนอย่างเป็นระบบและมีแนวคำตอบที่แน่ชัด

2. ระบบมาตราจัดลำดับ (Ordinal scale) เป็นระบบการให้คะแนนที่ผู้ตรวจจะอ่านคำตอบของทุกคนผ่านไปหนึ่งเที่ยวก่อนเพื่อทราบ โครงสร้างโดยส่วนรวมของคำตอบ จากนั้นจะอ่านคำตอบของแต่ละคนอย่างละเอียดลึกซึ้งอีกครั้ง และจะจัดลำดับคุณภาพของคำตอบที่เห็นว่าดีที่สุด เรียงลงไปตามลำดับจนถึงคำตอบที่เห็นว่าใช้ไม่ได้มากที่สุด โดยพิจารณาถึงเกณฑ์ต่าง ๆ ทุกเกณฑ์ไปพร้อม ๆ กัน คำตอบของผู้ตอบก็จะได้รับการเรียงลำดับคุณภาพ จากนั้นผู้ตรวจให้คะแนนก็จะอ่านพิจารณาอีกรอบและพยายามจัดลำดับที่แท้จริงที่ถูกต้องที่สุด หรือไม่ก็ให้ผู้ตรวจอีกคนหนึ่งช่วยตรวจให้คะแนน การตรวจและพิจารณาตัดสินให้คะแนนก็ต้องทำในลักษณะที่ไม่ดูชื่อของผู้สอบ และไม่ทราบผลการตรวจครั้งก่อน จากนั้นจะนำลำดับที่ทั้งสองมาหาค่าเฉลี่ย และเปลี่ยนลำดับที่ออกมาเป็นอันดับคะแนนตามความเหมาะสม

3. ระบบมาตราจัดประเภท (Nominal scale) เป็นระบบการให้คะแนนที่ผู้ตรวจ สามารถที่จะใช้วิธีจำแนกคำตอบของผู้ตอบออกเป็นประเภทตามดับคุณภาพ เช่น แบ่งลำดับการให้คะแนนออกเป็น เกรด ก ข ค ง และ จ หรือจัดประเภทออกเป็น ดีมาก ดี ใช้ได้ พอใช้ และต้องปรับปรุง

เป็นต้น โดยขั้นแรกผู้ตรวจจะใช้วิธีอ่านคำตอบของผู้สอบทุกคนให้ตลอด แล้วจึงอ่านอีกครั้งเพื่อจัดประเภท โดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเป็นหลักในการพิจารณาร่วมกันในคราวเดียว ระบบการให้คะแนนแบบนี้จะมีลักษณะไม่ต่างจากการเรียงอันดับมากนัก กล่าวคือ แทนที่จะเป็นการเรียงลำดับลงไปเรื่อย ๆ ในคำตอบของผู้สอบทุกคน กลับเรียงคำตอบของผู้สอบออกเป็นประเภท ตามที่ได้จัดหรือกำหนดไว้ก่อนแล้ว ในการตรวจก็อาจใช้ระบบคนเดียวตรวจจัดแยกประเภทแล้วพิจารณาตรวจใหม่อีกครั้งหนึ่ง หรือไม่ก็ให้คนสองคนตรวจพิจารณาจัดแยกประเภท จะต้องยึดเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ตั้งไว้เป็นหลักในการแบ่ง ไม่ใช่เป็นการเปรียบเทียบระหว่างผู้เข้าสอบด้วยกันว่าใครเก่ง อ่อนกว่าใคร

พเยาว์ ทักมิต (2523 : 41) ได้เสนอเกณฑ์การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการให้คะแนนตามอัตราส่วนน้ำหนักความสำคัญ ดังนี้

การแสดงออก	5	ส่วน
การเชื่อมโยงความคิด	2	ส่วน
การเสนอเรื่อง	1	ส่วน
การใช้ภาษา	1	ส่วน
เนื้อหาสาระ	1	ส่วน

จากนั้นนำมากำหนดคะแนนคุณภาพได้คะแนน 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	ดีมาก
4	หมายถึง	ดี
3	หมายถึง	พอใช้
2	หมายถึง	เกือบพอใช้
1	หมายถึง	ไม่ดี

กรมวิชาการ (2526 : 87) ได้เสนอหลักการให้คะแนนการเขียนไว้ดังนี้ คือ การให้คะแนนการเขียนที่มีแบบแผนหรือรูปแบบ ซึ่งได้แก่ การเขียนเรียงความ บทความ จดหมาย ข้อความ สุนทรพจน์ ฯลฯ ควรแบ่งให้คะแนน ดังนี้

เนื้อเรื่อง	ร้อยละ	25
การใช้ภาษา	ร้อยละ	25
แนวความคิด	ร้อยละ	30
รูปแบบ	ร้อยละ	10

ลายมือ การสะกดการันต์ การเว้นวรรคตอน ย่อหน้า และความสะอาด ร้อยละ 10
 นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ (2523 : 58) เสนอวิธีการประเมินผลการเขียนแบบสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. เนื้อเรื่อง ควรพิจารณาแนวคิดหรือแนวเรื่อง การจัดระเบียบความคิด การอ้างเหตุผล การขยายความ และความแจ่มแจ้งชัดเจน ให้คะแนนร้อยละ 40

2. การใช้ภาษา ควรพิจารณาระดับของภาษาที่ใช้ว่าถูกต้องตามกาลเทศะ และลักษณะของเรื่อง พิจารณาการใช้ถ้อยคำ ประโยค การเขียนย่อหน้า การเว้นวรรคตอน การใช้สำนวนโวหาร คำพังเพย และสุภาษิตต่างๆ ให้คะแนนร้อยละ 40

3. รูปแบบ ควรพิจารณาเฉพาะการเขียนที่มีแผนแน่นอนว่าทำได้ทุกรูปแบบการเขียนชนิดนั้น ๆ หรือไม่ เช่น เรียงความ บทความ ให้คะแนนร้อยละ 10

4. กลไกประกอบการเขียนอื่น ๆ ได้แก่ สะกดการันต์ ลายมือ ความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้คะแนนร้อยละ 10

พิสมัย สิงห์แก้ว (2520 : 37) กล่าวถึงการประเมินการเขียนสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ความคิด (Idea) ได้แก่ เนื้อหาตรงประเด็น มีเหตุผล และน้ำเสียง (Tone)
2. การเรียบเรียงเนื้อหา (Organization) ได้แก่ เน้นสิ่งที่ควรเน้น มีเค้าโครงความคิดที่เป็นระเบียบ
3. ลีลาการเขียน (Style) แสดงความเป็นต้นคิด มีท่วงทำนองเฉพาะตน
4. กลไกในการเขียน (Mechanics) ได้แก่ การสะกดการันต์ วรรคตอน และไวยากรณ์
5. การเลือกใช้คำ (Choice of words) ได้แก่ ความชัดเจนเลือกคำได้ตรงความหมายว่าใช้คำมีความหมายตรง หรือความหมายโดยนัย และการเลือกใช้คำตามระดับของภาษา

เวียร์ (Weir) (จุติมา นาควรรณ. 2544 : 40) ได้เสนอแนะวิธีการตรวจให้คะแนนงานเขียนไว้ว่าควรพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ ความตรงประเด็นของเนื้อหา การเรียบเรียงข้อความ การเชื่อมโยงข้อความ การใช้คำศัพท์ ไวยากรณ์ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการสะกดคำ โดยเขากำหนดน้ำหนักคะแนนในแต่ละประเด็นเป็น 0 1 2 และ 3 ดังรายละเอียด ดังนี้

1. ความตรงประเด็นของเนื้อหา (Relevance and adequacy of content)
 - 1.1 ให้ 0 คะแนน หมายถึง เนื้อหาของงานเขียนนั้นไม่สัมพันธ์กับหัวเรื่อง
 - 1.2 ให้ 1 คะแนน หมายถึง ไม่สามารถเขียนประเด็นที่สำคัญของเรื่องได้ต้องเขียนอธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใดซ้ำจึงจะสื่อความ
 - 1.3 ให้ 2 คะแนน หมายถึง เนื้อหาที่เขียนส่วนใหญ่ตรงประเด็น มีข้อผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ของข้อความบ้าง
 - 1.4 ให้ 3 คะแนน หมายถึง เขียนได้ตรงประเด็น สื่อความได้อย่างดี
2. การเรียบเรียงข้อความ (Compositional organization)

- 2.1 ให้ 0 คะแนน หมายถึง ไม่สามารถเรียบเรียงข้อความให้เข้าใจหรือสื่อความได้
- 2.2 ให้ 1 คะแนน หมายถึง ยังไม่สามารถเรียบเรียงข้อความให้ผู้อ่านเข้าใจได้
- 2.3 ให้ 2 คะแนน หมายถึง มีความสามารถในการเรียบเรียงเนื้อหาดี แต่ยังไม่สามารถเขียนให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญทั้งหมดได้
- 2.4 ให้ 3 คะแนน หมายถึง เรียบเรียงเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เห็นความชัดเจนของข้อมูลในแต่ละส่วนย่อยและมองเห็นภาพรวมของเนื้อหาได้เป็นอย่างดี
3. การเชื่อมโยงข้อความ (Cohesion)
- 3.1 ให้ 0 คะแนน หมายถึง ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อความให้เป็นเรื่องราวเดียวกันได้ ยังเขียนแยกออกเป็นส่วน ๆ ทำให้ไม่สามารถจะเข้าใจเนื้อเรื่องได้
- 3.2 ให้ 1 คะแนน หมายถึง มีการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนบ้าง แต่ยังไม่สามารถจะสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจได้
- 3.3 ให้ 2 คะแนน หมายถึง มีการเชื่อมโยงได้ดีเกือบทุกส่วน ยังมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย
- 3.4 ให้ 3 คะแนน หมายถึง สามารถเชื่อมโยงข้อความทุกส่วนได้เป็นอย่างดีและสื่อความหมายไปยังผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การใช้คำศัพท์ให้ตรงกับจุดหมาย (Adequacy of vocabulary for purpose)
- 4.1 ให้ 0 คะแนน หมายถึง ใช้คำศัพท์ยังไม่มีสื่อความหมายถึงแม้จะมีการสื่อความหมายในขั้นพื้นฐานบ้างก็ตาม
- 4.2 ให้ 1 คะแนน หมายถึง ใช้คำศัพท์ยังไม่ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่และพบการเขียนผิดบ่อย ๆ
- 4.3 ให้ 2 คะแนน หมายถึง ใช้คำศัพท์บางคำยังไม่ถูกต้องเหมาะสมบางครั้งใช้คำที่มีความหมายกำกวม อ้อมค้อม
- 4.4 ให้ 3 คะแนน หมายถึง ใช้คำศัพท์สื่อความหมายได้เป็นอย่างดีแทบจะไม่พบการใช้คำศัพท์ผิดพลาดเลย
5. ไวยากรณ์ (Grammar)
- 5.1 ให้ 0 คะแนน หมายถึง ใช้ไวยากรณ์แทบจะไม่ถูกต้องเลย
- 5.2 ให้ 1 คะแนน หมายถึง ยังใช้ไวยากรณ์ผิดพลาดบ่อยครั้ง
- 5.3 ให้ 2 คะแนน หมายถึง ใช้ไวยากรณ์ผิดบ้างในบางส่วนน้อย
- 5.4 ให้ 3 คะแนน หมายถึง แทบจะไม่พบข้อผิดพลาดในการใช้ไวยากรณ์เลย

6. การใช้เครื่องหมายวรรคตอน (Punctuation)

6.1 ให้ 0 คะแนน หมายถึง ไม่มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอน หรือใช้ไม่ถูกต้องเลย

6.2 ให้ 1 คะแนน หมายถึง ใช้เครื่องหมายวรรคตอนได้ถูกต้องน้อยมาก

6.3 ให้ 2 คะแนน หมายถึง ใช้เครื่องหมายวรรคตอนผิดในบางส่วน

6.4 ให้ 3 คะแนน หมายถึง แทบจะไม่มีข้อผิดพลาดในการใช้เครื่องหมายวรรคตอน

7. การสะกดคำ (Spelling)

7.1 ให้ 0 คะแนน หมายถึง แทบจะไม่สามารถสะกดคำได้ถูกต้องเลย

7.2 ให้ 1 คะแนน หมายถึง มีการสะกดคำผิดบ่อยครั้ง

7.3 ให้ 2 คะแนน หมายถึง มีการสะกดคำผิดบ้างเล็กน้อย

7.4 ให้ 3 คะแนน หมายถึง แทบจะไม่มีการสะกดคำผิดเลย

วันเพ็ญ เนียมสุข (2538 : 216) กล่าวถึงเกณฑ์ในการให้คะแนนงานเขียนเรียงความแบบบรรยายว่าจะพิจารณาจากองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การแสดงออก หมายถึง การเสนอแนวคิดใหม่ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของตนเองได้อย่างเสรี

2. การเชื่อมโยงความคิด หมายถึง การจัดระเบียบความคิดให้ต่อเนื่องกัน

3. การเสนอเรื่อง หมายถึง การจัดลำดับขั้นตอน เสนอเรื่องราวได้สอดคล้องกับชื่อเรื่อง

4. การใช้ภาษา หมายถึง สามารถใช้ภาษาที่ชัดเจน ได้ใจความตรงกับความหมายที่ต้องการจะกล่าวถึง

5. เนื้อหาสาระ หมายถึง การแสดงความรู้ที่เป็นความจริง มีความเหมาะสมกับเรื่องและภาพประกอบ

สรุปได้ว่า การประเมินผลการเขียนสร้างสรรค์นั้น ควรให้ครอบคลุมเนื้อเรื่องที่ต้องการ มีสัดส่วนการให้คะแนนอย่างชัดเจนเลือกเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผลการประเมินเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์การประเมินผลการเขียนสร้างสรรค์โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ตามหลักเกณฑ์ของนักการศึกษาที่กำหนดไว้ ดังตาราง 2

ตาราง 2 การประเมินผลการเขียนสร้างสรรค์โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์

การประเมินผล แบบทดสอบ การเขียนสร้างสรรค์	นักการศึกษา					
	กรมวิชาการ	พเยาว์ ทักษิณ	วันเพ็ญ เนียมสุข	พิสมัย สิงห์แก้ว	เวียร์ (Weir)	กิลฟอร์ด (Guilford)

**ตอนที่ 1 (ความคิดสร้างสรรค์
ทางภาษา)**

1. คิดคล่อง	/
2. คิดริเริ่ม	/
3. คิดยืดหยุ่น	/

ตอนที่ 2 (การเขียนเรื่อง)

1. ความคิด	/	/	/	/	/
2. เรียบเรียงเนื้อหา	/	/	/	/	/

3. ลีลาการเขียน	/	/	/
4. กลไกในการเขียน	/	/	/
5. การเลือกใช้คำ	/	/	/

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักการศึกษา มาเป็นแนวทางในการออกแบบการประเมินผล การเขียนสร้างสรรค์โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1- 10 เรื่องการเขียนคำ วลี และประโยค ได้ประเมินผลตามแนวคิดของกิลฟอร์ด คือ คิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดริเริ่ม สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11- 20 เรื่องการเขียนข้อความ และเรื่องราว ได้นำแนวคิดของนักการศึกษา มาเป็นแนวทางในการประเมิน ด้านความคิด การเรียบเรียงเนื้อหา ด้านลีลาการเขียน กลไกในการเขียน และการเลือกใช้ถ้อยคำ

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์

2.1 ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ (Print media) เป็นสื่อการเรียนรู้ชนิดหนึ่ง ที่ครูใช้สิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อให้เกิดความรู้ ฝึกทักษะกระบวนการและสร้างความรู้สึกรักนึกคิด จนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ไว้ดังนี้

สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน คู่มือหนังสือเสริมประสบการณ์ ใบความรู้ ใบงาน แผ่นพับ แผ่นภาพ แบบฝึก วารสาร วิชาการ นิตยสาร จุลสาร ฯลฯ (กรมวิชาการ, 2544 : 100) ซึ่งสอดคล้องกับข้อความจาก Audio Visual Suratthani School (ฝ่ายโสตทัศนศึกษาโรงเรียนสุราษฎร์ธานี, 2548 : 1) ที่ว่า สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์ เป็นสื่อในการแสดงความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ มีหลายชนิด ได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน ฯลฯ

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึงเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ระบบการพิมพ์บนกระดาษเพื่อเป็นสื่อแสดงความหมาย ได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ แผ่นภาพ แผ่นพับ แผ่นโฆษณา นิตยสาร วารสาร ใบความรู้ ใบงาน ฯลฯ

2.2 ความสำคัญและประโยชน์ของสื่อสิ่งพิมพ์

ปัจจุบันในประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอันมาก ทำให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยการแขนงต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ สะดวกสบาย มีความปลอดภัยและมีความสุข วิทยาการเหล่านี้ก็จะบันทึกไว้ในหนังสือพิมพ์หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ให้ผู้คนได้อ่าน ศึกษา ค้นคว้า และนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ประชากรโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงเกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษาและอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นข่าวเผยแพร่ไปสู่คน ด้วยสื่อประเภทต่าง ๆ และสื่อที่แพร่หลายมากที่สุดคือสื่อที่อยู่ในลักษณะสิ่งพิมพ์ เช่นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร แผ่นพับ แผ่นโฆษณา ฯลฯ

หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญในกระบวนการสื่อสารในชีวิตประจำวันของคนจำนวนมาก บางคนอ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกเช้า หลายคนอ่านหนังสือพิมพ์จนคิดเป็นนิสัย ต้องอ่านทุกวัน และมีคนจำนวนไม่น้อยที่อ่านหนังสือพิมพ์วันละหลาย ๆ ฉบับ ทั้งนี้ในจุดประสงค์ต่าง ๆ กัน (สิริวรรณ นันทจินทุล, 2546 : 65)

สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน นักเรียนจะสัมผัสกับสื่อสิ่งพิมพ์อยู่ตลอดเวลา เพราะนักเรียนต้องใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ประกอบกับหนังสือเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่ตามห้องสมุดของโรงเรียนทั่วไป หาซื้อง่าย มีราคาไม่แพงนัก นอกจากนั้นในชีวิตประจำวันของนักเรียนยังต้องพบพานกับสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดต่าง ๆ อยู่เสมอเช่นกัน ได้แก่แผ่นพับ แผ่นโฆษณา ใบปลิวและเอกสารต่าง ๆ

สรุปได้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์มีความผูกพันกับชีวิตมนุษย์ตลอดเวลา มนุษย์จะได้รับข่าวสารความเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้รับความรู้ ทำให้เป็นคนที่มีความก้าวหน้า มีความรู้ กว้างขวาง ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกสภาวะ รวมทั้งนำข้อมูลข่าวสารจาก สื่อสิ่งพิมพ์ไปใช้ในการเรียนและนำความรู้ที่ได้จากสื่อสิ่งพิมพ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

2.3 ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์

ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ มีด้วยกันหลายประเภท ทั้งที่เป็นเนื้อหาทางด้านวิชาการและด้านบันเทิง รวมถึงโฆษณาต่าง ๆ ไชยยา นามวงษา (2548 : 1-3) เสนอไว้ว่า

1. หนังสือพิมพ์ (Newspaper) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์ เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมาก และมีระยะเวลาที่กำหนดที่แน่นอนเป็นประจำสม่ำเสมอ หนังสือพิมพ์ติดกับสื่อชนิดอื่น ๆ ตรงที่ว่าหนังสือพิมพ์นั้นอาจจะเป็นเครื่องเร่งเร้าก่อให้เกิดประชาคมดีขึ้นในหมู่ประชาชนได้และขณะเดียวกันก็จะต่อประชาคมของประชาชนสะท้อนออกมาให้เห็นอีกด้วย เราจึงสามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากว่าหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในวงการประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์สามารถเสนอข่าวสาร

เรื่องราวต่าง ๆ หลายด้านปะปนผสมผสานกันไปในฉบับเดียวกัน มีทั้งข่าวสาร เรื่องราว ที่ประชาชน เฉพาะกลุ่มและประชาชนทั่วไปสนใจ เช่นข่าวการเมือง อาชญากรรม เศรษฐกิจ สังคม กีฬา บันเทิง เป็นต้น หนังสือพิมพ์เป็นสื่อในการติดต่อ 2 ทาง (Two ways communication) เพราะ เป็นสื่อในการถ่ายทอดความคิดเห็น นโยบายในการดำเนินงานของกิจการ แล้วยังเป็นสื่อแสดง ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่มีต่อองค์กรด้วย เช่น การวิจารณ์การปฏิบัติงานหรือนโยบายของ รัฐบาล เพื่อองค์กรที่ถูกวิจารณ์จะได้ปรับปรุงนโยบายให้ดีขึ้น หรือรัฐบาลใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อ ชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจระหว่างประเทศ โดยใช้เป็นสื่อแถลงนโยบายข้อคิดเห็นทางการเมือง เพื่อ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ใช้ในการเผยแพร่วัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักของประเทศต่าง ๆ หรือ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ

ข้อดีของหนังสือพิมพ์

- 1.1 หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่เสนอข่าวที่น่าสนใจสม่ำเสมอและรวดเร็ว จึงเป็นสื่อที่ มวลชนยอมรับข่าวการเผยแพร่
- 1.2 มีความคงทนถาวรกว่าสื่อประเภทอื่น เพราะผู้อ่านไม่เข้าใจตอนใด ก็ย้อนกลับ มาอ่านทบทวนใหม่ได้
- 1.3 มีอายุสั้น ผู้อ่านครั้งเดียวแล้วจะทิ้งไป ประชาชนไม่นิยมเก็บหนังสือพิมพ์ไว้ เป็นเวลานาน
- 1.4 มีช่วงอายุที่สั้น เมื่อคนอ่านเพียงครั้งเดียวแล้วจะผ่านไป เพราะข่าวต่าง ๆ มีผ่าน เข้ามาทุกวัน
- 1.5 ผู้อ่านหนังสือพิมพ์จะอ่านเพียงบางเรื่องหรือบางคอลัมน์ที่เขาเกี่ยวข้องกับหรือสนใจ
- 1.6 ไม่มีสีสรรหรือภาพที่สวยงามสะดุดตาชวนอ่าน

2. วารสาร (Journal) จัดทำเพื่อผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม อาจเป็นภายในหรือภายนอกองค์กร ก็ได้จัดทำเป็นรูปเล่ม มีระยะเวลาออกที่แน่นอนและมีความต่อเนื่อง

2.1 ข้อดีของวารสาร

- 2.1.1 รูปเล่มแข็งแรงและสวยงาม
- 2.1.2 สามารถเข้าถึงกลุ่มประชาชนเป้าหมายได้ตามความประสงค์ เจาะจงหรือ ต้องการ
- 2.1.3 มีผลทางด้านช่วยย้าเตือนความทรงจำและประทับใจ เพราะออกติดต่อกัน เป็นประจำและต่อเนื่องโดยสม่ำเสมอ
- 2.1.4 มีเนื้อที่เพียงพอที่จะสื่อสารหรือชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์

2.1.5 มีความยืดหยุ่นสูง เพราะอาจเปลี่ยนแปลงเนื้อหา รูปเล่มให้เป็นไปตามความต้องการและงบประมาณขององค์กรสถาบันได้ง่าย

2.2 ข้อจำกัดของวารสาร

2.1.1 คุณภาพของวารสารมักไม่ค่อยดีและขาดคุณภาพ เพราะจัดทำกันเองในองค์กรเป็นส่วนใหญ่

2.1.2 งบประมาณเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดทำ

2.1.3 ยิบเล็กได้ง่าย หากผู้บริหารไม่เห็นด้วย หรือเมื่อไม่ได้รับงบประมาณ

2.1.4 ผู้จัดทำไม่มีเวลาเพียงพอ เพราะต้องมัวงานภาระอื่น ๆ ภายในองค์กรมากมาย

2.1.5 หากวารสารที่ออกนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ไม่แน่ชัดหรือขาดความรู้ที่น่าสนใจและสาระประโยชน์ที่แท้จริงแล้ว วารสารนั้นก็อาจจะไม่ได้รับความสนใจจากประชาชน

3. นิตยสาร (Magazines) เป็นเครื่องมือหรือสื่อในการประชาสัมพันธ์ประเภทสิ่งพิมพ์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง นิตยสารเป็นรูปเล่มที่กะทัดรัดสวยงามและมีระบบการพิมพ์ที่ประณีต มีสีสันสวยงามช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

3.1 ข้อดีของนิตยสาร

3.1.1 การจัดทำนิตยสารมักทำในรูปธุรกิจโดยทีมงานขององค์กร

3.1.2 มีการวางแผนงานจัดทำอย่างเป็นระบบทำให้มีรูปเล่มที่สวยงามและเนื้อหาแปลกใหม่ไม่ซ้ำหรือทำให้น่าเบื่อ

3.1.3 สามารถนำรายละเอียดเรื่องราวได้มากและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้

3.1.4 จำนวนการผลิตไม่มาก มีการบอกเงื่อนไขการรับเป็นสมาชิก ทำให้ไม่สูญเปล่า

3.1.5 ระยะเวลาในการอ่านนิตยสารนานกว่าหนังสือพิมพ์

3.2 ข้อจำกัดของนิตยสาร

3.2.1 ราคาต่อหน่วยของนิตยสารแพงกว่าหนังสือพิมพ์

3.2.2 การจัดทำนายและเผยแพร่อยู่ในวงจำกัดเฉพาะกลุ่ม

3.2.3 ขาดความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์

3.2.4 มีราคาแพง ประชาชนบางกลุ่มอาจไม่สามารถซื้อหรือจับจ่ายได้

3.2.5 มีจำนวนจำหน่ายและเผยแพร่ค่อนข้างน้อย

4. หนังสือรายงานประจำปี มักทำเป็นรูปเล่ม และมีขนาดต่าง ๆ ตามความเหมาะสม มีเรื่องราวสำคัญและน่าสนใจขององค์กร เรียกว่า Annual report

5. หนังสือรายงานประจำงวด (Emporium report) ทำเป็นรูปเล่มคล้ายหนังสือรายงานประจำปีโดยออกเป็นงวด ๆ เช่น 3 เดือน หรือ 6 เดือนต่อครั้ง เพื่อรายงานผลการดำเนินงานขององค์กรประจำงวด หรือรายงานผลโครงการที่ได้ดำเนินการแล้ว

6. จดหมาย (New letter) มีลักษณะเป็นแผ่นปลิวชนิดหนึ่ง เพื่อส่งให้กับกลุ่มลูกค้าที่เป็นเป้าหมาย หรือคาดคะเนว่าจะเป็นลูกค้าได้ในอนาคต มีหัวจดหมายที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนหรือองค์กร

7. ป้ายประกาศและโปสเตอร์ เป็นสื่อที่ใช้เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนที่มีความเด่นและสะดุดตา จัดทำด้วยสีทันสมัยสวยงาม มีภาพและตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย แม้อยู่ไกล

8. แผ่นพับ (Folder) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับสินค้า หรือบริการขององค์กร

9. เอกสารแจก มักทำเป็นเอกสารที่รวมเป็นเล่ม เพื่อเผยแพร่หรือแจกให้อ่าน

10. จุดสาร (Booklet and bulletin) เป็นเอกสารเชิงความรู้ทางวิชาการ มีลักษณะคล้ายแผ่นพับแต่เย็บเป็นเล่ม

11. ใบปลิว (Leaflet) มีลักษณะเป็นกระดาษแผ่นเดียว บรรจุข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการจะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงในกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง

จากประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้นำสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร ในส่วนที่เป็นพาดหัวข่าวที่มีข้อความที่น่าสนใจ ชวนติดตามและในส่วนที่เป็นภาพจากสื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าว มาเป็นสื่อการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นและช่วยผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนส่งเสริมให้เกิดความคิดเพื่อนำไปสู่การเขียนสร้างสรรค์

2.4 ส่วนประกอบของสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทจะมีส่วนประกอบที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์นั้น ๆ ในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อความพาดหัวข่าว และภาพจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ นิตยสารวารสาร มาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทมีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ 1) ส่วนประกอบด้านเนื้อหา และ 2) ส่วนประกอบด้านรูปลักษณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนประกอบด้านเนื้อหา ในหน้าต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร โดยทั่วไปมักมีเนื้อหาสาระหลายลักษณะ สิริวรรณ นันทจินตกุล (2546 : 46-47) ได้แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. เนื้อหาข่าว (News)

ข่าวในหนังสือพิมพ์ คือ การรายงานเรื่องราวต่างๆที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ประชาชนได้รับทราบ ซึ่งข่าวในหนังสือพิมพ์มีหลายชนิด เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการศึกษา ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวกีฬา ข่าวคนในวงการบันเทิง ข่าวสตรี ข่าวเยาวชน เป็นต้น ส่วนหนังสือพิมพ์ฉบับใดจะเน้นการเสนอข่าวชนิดใดเป็นสำคัญขึ้นอยู่กับ ประเภทของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น กล่าวคือ หากเป็นหนังสือคุณภาพ มักจะเน้นการนำเสนอข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคม ข่าวการศึกษา ข่าวศิลปวัฒนธรรม เป็นสำคัญ หากเป็นหนังสือพิมพ์ปริมาณหรือหนังสือพิมพ์ประชานิยม มักจะเน้นการเสนอข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวคนในวงการบันเทิง เป็นสำคัญ

การรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์มีทั้งส่วนที่นำเสนอด้วยลายลักษณ์อักษร และนำเสนอด้วยภาพที่เรียกว่าภาพข่าว หรือทั้งสองลักษณะประกอบกัน

2. เนื้อหาบทบรรณาธิการหรือบทนำ

บทบรรณาธิการ หรือบทนำ คือ ข้อเขียนความเรียงขนาดสั้นที่แสดงถึงทิศทางแนวความคิด หรือจุดยืนของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนเขียนในนามของหนังสือพิมพ์ ดังนั้นบทบรรณาธิการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เขียนคอลัมน์บทความ หรือผู้รายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น และต่อผู้อ่านหนังสือพิมพ์ที่จะได้ทราบทิศทางแนวคิด และจุดยืนของหนังสือพิมพ์ที่ตนได้เลือกซื้อเลือกอ่าน บทบรรณาธิการหรือบทนำจะปรากฏอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมอยู่ใต้ชื่อหนังสือพิมพ์ หรืออยู่ใต้คำขวัญที่แสดงนโยบายหลักของหนังสือพิมพ์

3. เนื้อหาบทความ

หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันนี้นอกจากจะมุ่งเสนอข่าว ซึ่งเป็นการรายงานข้อเท็จจริงของเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมแล้ว ยังมุ่งเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องราวนั้นในรูปแบบของบทความ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้วิจารณญาณพิจารณาเรื่องราวเหล่านั้นมากขึ้น มิใช่เพียงรับรู้ข้อเท็จจริงเท่านั้น อีกทั้งจะทำให้ผู้อ่านมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น ได้รับรู้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น ได้พิจารณาเรื่องราว เหตุการณ์ในหลายแง่หลายมุม บทความในหนังสือพิมพ์มีอยู่หลายชนิด เช่น บทความแสดงความคิดเห็น บทความวิจารณ์ บทความให้ความรู้ บทความพิเศษ เป็นต้น ซึ่งอยู่ในลักษณะคอลัมน์ประจำหรือเฉพาะกาล

4. เนื้อหาปกิณกะ

เนื้อหาปกิณกะ หมายถึง ข้อเขียนเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ เช่น ข้อเขียนในกรอบคอลัมน์ซุบซิบ ข้อเขียนขนาดสั้นที่ให้ความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งสำหรับผู้ใหญ่ เยาวชน และสำหรับเด็ก การเขียนตอบปัญหาจากจดหมายที่ผู้อ่านเขียนมาถาม

5. เนื้อหาบันเทิง

เนื้อหาบันเทิงที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ เช่นข้อเขียนจำขัน การ์ตูนล้อเลียน บทประพันธ์ที่เป็นกวีนิพนธ์ บทร้อยกรอง บทละครโทรทัศน์ เรื่องสั้น บทเพลง เป็นต้น รวมทั้งภาพทิวทัศน์ของสถานที่ต่างๆ ภาพนักแสดงหนุ่มสาว ภาพนายแบบ นางแบบ

6. เนื้อหาโฆษณา

โฆษณาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์มีทั้งโฆษณาสินค้าและบริการ ซึ่งนำเสนอด้วยข้อเขียน โฆษณาและภาพโฆษณาหรือทั้งภาพและข้อเขียนประกอบกัน ขนาดเนื้อที่ที่ลงโฆษณาทั้งโฆษณา มีทั้งเป็นกรอบสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก ไปจนถึงเต็มหน้ากระดาษ เนื้อหาโฆษณาจะปรากฏตามหน้าต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์

สรุปได้ว่าส่วนประกอบด้านเนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์ มี 6 ลักษณะ คือ ข่าว บทบรรณาธิการ หรือบทนำ บทความ ปกิณกะ บันเทิง และโฆษณา

ส่วนประกอบด้านรูปลักษณ์ ซึ่งส่วนประกอบด้านนี้ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร ประกอบด้วย 2 ส่วน 1) ส่วนที่เป็นตัวอักษร และ 2) ส่วนที่เป็นภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นตัวอักษร ในหน้าหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จะมีตัวอักษรปรากฏให้เห็นเพื่อสื่อสารให้ผู้อ่านได้รับรู้ข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งตัวอักษรขนาดใหญ่ในส่วนที่เรียกว่าพาดหัวข่าว ข่าวที่สำคัญมากจะใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่มาก ข่าวที่สำคัญน้อยก็จะมีตัวอักษรขนาดใหญ่รองลงมา และมีตัวอักษรขนาดเล็กในเนื้อหาสาระของข่าว ในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำส่วนที่พาดหัวข่าวมาเป็นการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการสอน เพราะการพาดหัวข่าวจะมีตัวอักษรขนาดใหญ่ มีข้อความสะดุดตาและมีเนื้อหาที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อเป็นการช่วยกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดความคิดนำไปสู่การเขียนสร้างสรรค์ ดังที่ ถาวร บุญวัฒน์ (2538 : 121) กล่าวว่า การกระทำใดๆก็ตามที่เป็นความอึกทึกครึกโครม เป็นการปลุกให้คนตื่นเต้น เร่งร่ำให้เกิดความสนใจ การกระทำนั้นจะได้รับการตอบไม่มากนักน้อย สอดคล้องกับ ดร.ฉวี หิรัญรักษ์ (2538 : 3) ที่ว่า หน้าที่สำคัญอันดับแรกของการพาดหัวข่าว ได้แก่ สร้างความดึงดูดใจของผู้อ่าน โดยใช้คำหรือข้อความที่น่าสนใจ สะดุดตา และชวนติดตาม

จะเห็นได้ว่าในการพาดหัวข่าวนั้นผู้เขียนได้ใช้กลวิธีในการที่จะให้ผู้อ่านสนใจ ชวนติดตาม ด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่ มีการใช้ภาษาที่ช่วยให้อ่าน เมื่อนำการพาดหัวข่าวมาใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงน่าจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่จะนำไปสู่การเขียนสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

2. ส่วนที่เป็นภาพ ในหน้าหนังสือพิมพ์นั้น นอกจากจะมีตัวหนังสือเป็นเสมือนตัวพระเอกแล้วยังจะต้องมีภาพถ่ายเป็นตัวประกอบสำคัญที่ขาดเสียมิได้ ภาพนับเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ข่าวดูเป็นจริงเป็นจัง มีคุณค่าความหมายและมีหน้าตาที่สวยงามขึ้น อย่างไรก็ดี แม้ว่าตัวหนังสือจะเป็น

พระเอกในหน้าหนังสือพิมพ์แต่ภาพถ่ายก็มีบทบาทเด่นเฉพาะตัวของมัน อย่างที่มีคำกล่าวว่า “ภาพถ่ายใช้แทนตัวหนังสือพิมพ์ได้พันคำ” ซึ่งหมายถึงว่า ในภาพถ่ายหนึ่งภาพนั้นสามารถรู้เหตุการณ์เหมือนกับว่าบรรยายเป็นตัวหนังสือได้เป็นจำนวนนับพันคำ บางสิ่งบางอย่างที่บรรยายให้คนเข้าใจไม่ได้ด้วยตัวหนังสือก็ใช้ภาพถ่าย ทำให้สามารถเข้าใจเรื่องราวนั้น ๆ ได้ (ถาวร บุญปวัฒน์. 2538 : 207)

ลักษณะของภาพที่ปรากฏอยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์มีทั้งภาพสีและภาพขาวดำ ซึ่งภาพแต่ละภาพมีคุณค่าในการสื่อเรื่องราวได้ดีเท่ากับ หรือยิ่งกว่าการนำเสนอเพียงข้อความอย่างเดียว

ถาวร บุญปวัฒน์ (2538 : 211-212) ได้กล่าวถึงบทบาทของภาพมีดังนี้

1. สร้างความเป็นจริงเป็นจังให้เด่นชัดขึ้น
2. ทำให้ข่าวและเนื้อเรื่องมีชีวิตชีวามากขึ้น
3. ทำให้สามารถทราบเหตุการณ์จากภาพแทนตัวหนังสือได้
4. ทำให้คนอ่านรู้จักบุคคลในสังคม รู้เรื่องราวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบ้านเมือง

และรู้จักสถานที่ต่าง ๆ ได้มากขึ้น

5. เป็นเครื่องมือผูกมัดจิตใจผู้อ่านได้เป็นอย่างดี หรือเรียกว่าเป็นเสน่ห์ของหนังสือก็ได้
6. ทำให้หนังสือหน้าเข้มและสวยงามมากขึ้น
7. ทำให้ประชาชนสนใจหนังสือมากขึ้น
8. ทำให้มนุษย์มีความสนใจในตัวมนุษย์ด้วยกันและสนใจการกระทำของคนอื่นมากขึ้น

ภาพเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด และนำไปสู่การเขียนสร้างสรรค์ได้จากงานวิจัยของ ฉิมกานต์ คมคาย (2539 : 60) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้สื่อภาพการ์ตูนกับสื่อภาพเหมือน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อภาพการ์ตูนมีผลสัมฤทธิ์การเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อภาพเหมือน และ วีระวัฒน์ วัฒนา (2541 : 52) ได้เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ป้ายนิเทศประกอบภาพการ์ตูนและป้ายนิเทศประกอบภาพเหมือนจริง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ป้ายนิเทศประกอบภาพการ์ตูน มีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้ป้ายนิเทศประกอบภาพเหมือนจริง สอดคล้องกับ พูนศิริ แก้วเพ็ญ (2533 : 44) ที่กล่าวไว้ว่า สิ่งเร้าที่จะช่วยให้นักเรียนฝึกคิด ได้แก่รูปภาพนานาชนิด ตั้งแต่รูปภาพธรรมดาจนถึงภาพการ์ตูนและภาพที่ใช้จะต้องเป็นภาพที่ให้ความหมายเมื่อเด็กมองภาพแล้วสามารถค้นหาความหมายของภาพได้

จากบทบาทของภาพตามแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าภาพเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจทำให้มีชีวิตชีวา สร้างความเป็นจริงให้เด่นชัดขึ้น ทำให้ทราบเหตุการณ์และเรื่องราวในสถานที่ต่าง ๆ และมีเสน่ห์ในการผูกมัดจิตใจผู้อ่านได้ จึงน่าจะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสามารถกระตุ้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่จะนำไปสู่การเขียนสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

2.5 การจัดการเรียนรู้การเขียนโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์

การจัดการเรียนรู้การเขียนสร้างสรรค์โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่ผู้วิจัยดำเนินการทดลองนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนอันเกิดจากประสบการณ์เดิม จากสิ่งที่ได้พบเห็นหรือสัมผัส แล้วเขียนถ่ายทอดออกมาด้วยการเขียน มีลักษณะเฉพาะตัว มีการแบ่งกลุ่มระดมความคิดหาข้อสรุปร่วมกัน แล้วนำเสนอผลงาน ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ชี้ชมงานที่นำเสนอ และฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคล โดยใช้พาดหัวข่าวจากหนังสือพิมพ์ ภาพจากนิตยสาร วารสาร ใบความรู้ ใบกิจกรรม เป็นสื่อการเรียนรู้ และดำเนินการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนทางภาษา เป็นกระบวนการที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาทักษะทางภาษา มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจสัญลักษณ์ สื่อรูปภาพ รูปแบบ เครื่องหมาย ผู้เรียนรับรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยคและถ้อยคำ จำนวนต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 สร้างความคิดรวบยอด ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์ มาสู่ความเข้าใจ และเกิดภาพรวมเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 สื่อความหมาย ความคิด ผู้เรียนถ่ายทอดทางภาษาให้ผู้อื่นเข้าใจได้

ขั้นที่ 4 พัฒนาความสามารถ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามขั้นตอน คือ ความรู้ ความจำ เข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ประเมินค่าได้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการแบ่งกลุ่มปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทำความเข้าใจสัญลักษณ์ ขั้นสร้างความคิดรวบยอด ขั้นสื่อความหมายความคิด และขั้นพัฒนาความสามารถ

3. การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

3.1 ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้แบบปกติ เป็น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดแนวคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการบรรยายของครู ดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ เริ่มจากสนทนา ซักถาม การทนายปัญหา การบรรยายของครูแล้ว แบ่งกลุ่มระดมความคิดหาข้อสรุปร่วมกัน แล้วนำเสนอผลงาน จากนั้นก็ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ติชมงานที่นำเสนอ และฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคล สื่อการเรียนรู้เป็นการเขียนคำหรือข้อความบนกระดานดำเป็นส่วนใหญ่ มีของจริงที่ทำได้บริเวณใกล้เคียง และใบความรู้ ใบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ

3.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้ตามปกติ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาวิชา ความสนใจและวัยของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียน โดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทนายปัญหา การสนทนา การซักถาม ดูของจริง

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน เป็นการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น แบ่งกลุ่มนักเรียน ระดมความคิด เขียน คำวลีและประโยค ข้อความ เรื่องราว แล้วให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงทั้งเป็นกลุ่ม และเป็นรายบุคคลในใบกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการสรุปเนื้อหาของบทเรียน โดยนักเรียนร่วมกันวิจารณ์ ติชมผลงานที่ได้ปฏิบัติในใบกิจกรรมโดยร่วมกันหาข้อสรุปที่ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป

4. เจตคติ

4.1 ความหมายของเจตคติ

เจตคติ (Attitude) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า "Aptus" แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม และตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อ่านว่า เจ-ตะ-คะ-ติ หมายถึง ท่าที ความรู้สึก แนวความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีนักการศึกษา และนักจิตวิทยาให้ความหมายไว้ดังนี้

กู๊ด (Good. 1973 : 49) ให้ความหมาย เจตคติว่า เจตคติ หมายถึง ความเอนเอียงหรือความชอบของบุคคลที่แสดงผลเฉพาะไปสู่วัตถุ สิ่งของ สถานการณ์ หรือคุณค่าตามปกติจะประกอบไปด้วยความรู้สึก และอารมณ์

เทอร์สโตน (Thurstone. 1967 : 77) มองเจตคติว่าเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกหรือด้านลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นอะไรก็ได้เป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทความ องค์กร การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้แสดงให้เห็นความแตกต่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

แอลพอร์ต (Allport. 1969 : 798) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง สภาพความพร้อมทางจิตใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาพความพร้อมนี้จะเป็นแรงที่จะกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้อง

วันเพ็ญ นิยมสุข (2538 : 34) ได้สรุปความหมายของเจตคติไว้ว่า เป็นความรู้สึก ความคิด และความเชื่อถือของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์และอารมณ์ ซึ่งบุคคลนั้นแสดงออกเพื่อตอบสนองสิ่งต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 108) ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 54) กล่าวว่า เจตคติ เป็นความรู้สึกเชื่อ ศรัทธา ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางดีหรือไม่ดีก็ได้

วิภาวี เป็นเรือง (2546 : 37) ได้สรุปความหมายของเจตคติ คือ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นและความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบเป็นการบอกแนวโน้มทางจิตใจของบุคคลเมื่อปะทะสัมพันธ์กับสิ่งของบุคคล ประเพณีหรือสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งมีผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา เจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า เจตคติ คือ ความรู้สึก ท่าที ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่แสดงออกต่อสิ่งนั้น ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางด้านดีหรือไม่ดีก็ได้

สรุปว่า เจตคติต่อภาษาไทย หมายถึง คະแนนจากการตอบแบบทดสอบวัด เพื่อวัดความรู้สึก ท่าที ความคิดเห็นทั้งในด้านดีและไม่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อวิชาภาษาไทย จะเห็นได้ว่า เจตคติต่อวิชาภาษาไทย เป็นความรู้สึกของนักเรียนที่พึงพอใจต่อวิชาภาษาไทย หลังจากที่ได้รับประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

4.2 ลักษณะและประเภทของเจตคติ

เจตคติ นอกจากจะเป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกแล้ว ลักษณะสำคัญของเจตคติของบุคคลมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2546 : 201)

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล เจตคติไม่ใช่สิ่งที่

เกิดขึ้นเองหรือมีมาแต่กำเนิด แต่เป็นผลมาจากการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อม แหล่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเจตคติ ได้แก่ ครอบครัว สื่อมวลชน และผู้ที่บุคคลพบปะด้วย เช่น ครู เพื่อน เป็นต้น

2. เจตคติต้องมีเป้าหมาย (Target) เจตคติจะเกิดขึ้นลอย ๆ โดยไม่มีเป้าหมาย หรือที่หมายไม่ได้ เป้าหมายอาจจะเป็นบุคคล สิ่งของ สถานที่หรือสถานการณ์ เช่น เจตคติต่อการเมือง เจตคติต่อยาบ้า เจตคติต่อมหาวิทยาลัยเปิด และเจตคติต่อการประหารชีวิตนักโทษ เป็นต้น

3. เจตคติมีทิศทาง (Direction) การแสดงความรู้สึกของบุคคลเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบหรือทิศทางที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา เช่น ชอบ ไม่ชอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย สำคัญ ไม่สำคัญ ดี เลว ก้าวหน้า ล้าหลัง ขยัน เกียจคร้าน กล้าหาญ หวาดกลัว เป็นต้น

4. เจตคติมีความเข้มข้น (Intensity) บุคคลอาจมีความรู้สึกเหมือนกันแต่อาจมีระดับความมากน้อยของความรู้สึกที่แตกต่างกัน เช่นชอบมาก ชอบน้อย เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย เป็นต้น

5. เจตคติมีลักษณะค่อนข้างคงทนหรือไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเจตคติของบุคคล เป็นผลมาจากการสั่งสมประสบการณ์มาเป็นเวลานานพอสมควร จึงมีลักษณะค่อนข้างคงทนและเจตคติของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงได้

เคลแมน (Calman) (ซูชีพ อ่อนโลกสูง, 2522 : 7) ได้อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงเจตคติว่าเป็นไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมภายใต้กระบวนการดังนี้

1. การยินยอม คือ การยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่นเพื่อให้เขาได้ปฏิบัติตัวในทางที่ตนต้องการหรือพอใจ

2. การเลียนแบบ คือ การแสดงพฤติกรรมเพื่อให้เหมือนสมาชิกในสังคมหรือ เพื่อให้คนอื่นเห็นว่าเป็นคนเก่ง เพื่อการมีสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่น

เจตคติของแต่ละบุคคลนั้นย่อมมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภท คือ

1. เจตคติเชิงนิมิต เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นชอบด้วย สนับสนุน ปฏิบัติตามด้วยความพอใจ

2. เจตคติเชิงนิเสธ เป็นการแสดงออกในทางตรงกันข้าม เช่น ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ยินดี ไม่ร่วมทำ

3. เจตคติที่เป็นกลาง เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งเจตคติเชิงนิมิต และเจตคติเชิงนิเสธ แต่อยู่ระหว่างกลางไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เช่นรู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับเกลียดหรือชอบ สรุปได้ว่า เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ มีเป้าหมายทิศทางที่มีความเข้มข้นที่แตกต่างกัน มีลักษณะค่อนข้างคงทน สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม ซึ่งมีทั้งเจตคติที่พึงพอใจ ไม่พอใจ และรู้สึกเฉย ๆ

4.3 ความสำคัญของเจตคติ

เจตคติเป็นความรู้สึก ท่าที หรือพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เจตคติ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ดังที่ เนีงนิตย์ ปิยะวงศ์ (2541 : 8) กล่าวไว้ว่า เจตคติ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือเกิดจาก ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่เกิด เจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำ เพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางให้ทราบล่วงหน้าว่าถ้าบุคคลประสงค์สิ่งใดแล้ว บุคคลนั้น ๆ จะมีการทำต่อสิ่งนั้น ในลักษณะใด วิโรจน์ ธรรมจินดา (2536 : 10) ได้กล่าวถึงเจตคติว่า ความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมของบุคคลจะช่วยอธิบายถึงสถานภาพของสังคมได้ ส่วนในทางสังคมวิทยา กล่าวว่า เจตคติเป็นศูนย์กลางของความเข้าใจและพื้นฐานของพฤติกรรมทางสังคม

จะเห็นได้ว่า เจตคติจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสถานภาพทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ ที่เกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การเรียนรู้และประสบการณ์ เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของบุคคลนั้น

4.4 องค์ประกอบของเจตคติ

เทรสดิส (Traisdis. 1971 : 2-3) แบ่งองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ได้แก่ แนวความรู้ ความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ไม่ว่าจะบุคคลหรือสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม ความรู้และแนวคิดดังกล่าวจะเป็นสิ่งกำหนดลักษณะของเจตคติของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความรู้หรือแนวความคิดต่อสิ่งเร้าใดครบถ้วนแล้ว บุคคลนั้นจะมีเจตคติต่อสิ่งเร้านั้นไปในทางบวกหรือทางลบชัดเจนขึ้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก ได้แก่ อารมณ์หรือความรู้สึกที่เป็นสิ่งกำหนดลักษณะหรือทิศทางของเจตคติต่อบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีอารมณ์ หรือความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใด บุคคลใด ก็จะมีเจตคติไปในทางบวกต่อสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบด้านความพร้อมในการกระทำ ได้แก่ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกลักษณะและทิศทางของเจตคติต่อบุคคล กล่าวคือ ถ้าพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นชัดเจนแน่นอน ทิศทางก็มีลักษณะเด่นชัด แน่นนอน และเป็นพฤติกรรมทางบวกหรือทางลบอย่างชัดเจนด้วย

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 241-242) ได้กล่าวถึงเจตคติว่าโดยทั่วไป ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความและรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้านั้น ๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้หรืออารมณ์ (Affective component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้านั้นแล้วว่าพอใจหรือไม่พอใจต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว

องค์ประกอบทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์กัน เจตคติบางอย่างจะประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจมาก แต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์น้อย แต่เจตคติบางอย่างก็มีลักษณะตรงกันข้ามตัวอย่างเช่น เจตคติที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษจะมีองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจสูง แต่มีองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ต่ำ ส่วนเจตคติทางนิยมแพชชั่นเสื้อผ้าจะมีองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์สูง แต่องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ำ ด้วยเหตุนี้จึงอยู่ที่ ครูจะเน้นองค์ประกอบด้านใดเป็นสำคัญ และเหมาะสมกับธรรมชาติของการเรียนรู้นั้น

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียง ที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกออกมา จะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ เช่นคนที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อศาสนาก็จะไม่สนใจเข้าวัดฟังธรรม หรือผู้ที่มีเจตคติต่อการเรียนดีก็จะมานะพยายามที่จะเรียนให้ดี และเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านอารมณ์หรือความรู้สึก และด้านพฤติกรรมหรือการกระทำ

4.5 ประโยชน์ของเจตคติ

เจตคติมีประโยชน์ต่อคนเราดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526 : 5-6)

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยการจัดรูปสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
2. ช่วยให้มีการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) โดยช่วยให้บุคคล หลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี หรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่เขา
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อน ซึ่งมีการตอบโต้ หรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกไปนั้น ส่วนมากจะทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้ หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้นนำความพอใจมาให้บุคคลนั้น

บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักเรียน คือ ครู ตลอดจนเพื่อนนักเรียน และสิ่งแวดล้อมอื่นในโรงเรียน ครูจำเป็นต้องสร้างเจตคติในทางบวกให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการ

เรียน เห็นความสำคัญของบทเรียน เห็นประโยชน์ที่จะได้โดยอาศัยทฤษฎีการเกิด และการเปลี่ยนแปลงเจตคติมาใช้ในการเรียนการสอน ดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 259-261)

1. การให้การเสริมแรงกับนักเรียน เมื่อนักเรียนได้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนแล้วครูต้องให้ความสนใจ ให้กำลังใจ ให้คำชม จะทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้นและเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติความประพฤติในโรงเรียนด้วย

2. การให้การเลียนแบบเจตคติที่ดี โดยดูจากบุคคลสำคัญที่นักเรียนรัก และชื่นชมเป็นตัวอย่างเพื่อจะได้รับเอาเจตคตินั้นมาเป็นของตน

3. การพิจารณาถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนเจตคติ เช่น การได้ข่าวสาร การรับข่าวสาร การสื่อความหมาย ครูจะต้องระมัดระวังและควบคุมองค์ประกอบเหล่านี้ให้ดี จึงจะบังเกิดผลในการสร้างหรือปรับเปลี่ยนเจตคติของนักเรียน

4. ครูอาจต้องให้ข่าวสารและสร้างสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดความสอดคล้องและขัดแย้ง เมื่อต้องการเสริมเจตคติให้เข้มข้น หรือเปลี่ยนเจตคติที่ไม่ต้องการ จนกว่านักเรียนจะได้มีความรู้ความเข้าใจและมีความรู้สึกร่วมด้วย มีเจตคติที่ถูกต้องตามความต้องการของครู

5. การเปลี่ยนเจตคติของกลุ่มจะง่ายกว่าการเปลี่ยนทีละคน เพราะบุคคลชอบการเลียนแบบเอาอย่าง และต้องการการเข้ากลุ่ม ด้วยเหตุนี้สิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนเจตคติ

6. หลักการและวิธีการในการเปลี่ยนต้องพิจารณาให้เหมาะสม เพราะอาจใช้ได้กับสถานการณ์หนึ่ง แต่อาจใช้ไม่ได้กับอีกสถานการณ์หนึ่งก็ได้

7. หาวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนอยากเปลี่ยนเจตคติ โดยให้เขามีส่วนในการตัดสินใจเปลี่ยนเจตคติ หรือเต็มใจที่จะเปลี่ยนเจตคติด้วยตัวของเขาเอง

8. เจตคติที่มีต่อตนเอง โดยการที่มีความรู้ ความเข้าใจในความสามารถของตน มีความพึงพอใจในรูปลักษณะของตนเองและการรู้ การแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นเรื่องที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน เพราะคนเรามักแสดงพฤติกรรมในทางที่สอดคล้องกับเจตคติต่อตนเอง เช่น ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีว่าตนเองเป็นคนมีความรู้ความสามารถ ก็จะมีความมั่นใจ เอาใจใส่ที่จะเรียนให้สำเร็จ แต่ถ้าขาดเจตคติที่ดีต่อตนเองแล้ว ก็จะขาดความมั่นใจ ทำให้ประสิทธิภาพการเรียนลดลง

สรุปได้ว่า เจตคติมีประโยชน์ต่อคนเราที่ช่วยให้มีการเห็นคุณค่าในตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ อีกทั้งครู เพื่อนนักเรียนและสิ่งแวดล้อมอื่นในโรงเรียน ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้เรียนไปในทางที่ดีได้

4.6 วิธีการวัดเจตคติ

การวัดเจตคติเป็นเรื่องที่ค่อยเป็นค่อยไป เพราะเจตคติเป็นความรู้สึกนึกคิดเป็นสภาพทางจิตใจ ซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรง การวัดเจตคตินิยมวัดออกมาด้านทางบวกและทางลบ ทางบวกหมายถึง เจตคติในทางดี ส่วนทางลบ หมายถึง เจตคติไปในทางตรงข้าม วิธีวัดเจตคติโดยตรงจึงทำไม่ได้ นอกจากทำการศึกษา ซึ่งมีผู้สรุปไว้ดังนี้ (ปีทมน รักสนอง, 2547 : 38-40) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. การสังเกต (Observation) ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ศึกษาเจตคติโดยใช้ ประสาทหู และตา เป็นสำคัญ การสังเกตเป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง สิ่งใด แล้วนำข้อมูลที่สังเกตนั้นอนุมานว่าบุคคลนั้นมีเจตคติต่อสิ่งนั้นอย่างไร

1.1 ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสังเกตได้ผลดี ผู้สังเกตต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ คือ

1.1.1 มีความใส่ใจต่อสิ่งที่สังเกต (Attention)

1.1.2 มีประสาทสัมผัสที่ดี (Sensation)

1.1.3 มีการรับรู้ที่ดี (Perception)

1.1.4 มีมโนคติที่ดี (Conception) โดยสามารถสรุปเรื่องราวได้ถูกต้อง และเชื่อถือได้

1.2 กระบวนการเพื่อให้ผลการสังเกตสามารถรวบรวมข้อมูลที่เที่ยงตรง และเชื่อถือได้ควรมีวิธีดำเนินการการสังเกตดังนี้

1.2.1 มีการเตรียมการล่วงหน้า เช่น เตรียมการบันทึกเครื่องมือต่าง ๆ ต้องพร้อม

1.2.2 ไม่มีอคติ

1.2.3 ต้องสังเกตหลาย ๆ ด้าน ใช้ระยะเวลาสังเกตอย่างต่อเนื่องและนานพอสมควร อาจใช้เครื่องมืออื่น ๆ ช่วยอย่างระมัดระวัง เช่นแบบสำรวจ การบันทึกระเบียบสนทนา และอื่น ๆ

1.3 หลักเกณฑ์การสังเกตที่ดี

1.3.1 ผู้สังเกตจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่สังเกตให้มาก

1.3.2 หากความสอดคล้องระหว่างประเด็นและพฤติกรรมที่จะทำการสังเกต

1.3.3 กำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการสังเกตให้ชัดเจน

1.3.4 ในการสังเกตผู้สังเกตจะต้องทำอย่างระมัดระวังและใช้ความละเอียดถี่ถ้วน

1.3.5 ผู้สังเกตจะต้องมีทักษะในการใช้เครื่องมือตามที่กำหนดขึ้น

1.3.6 ผู้สังเกตจะต้องพร้อมที่จะทำการสังเกต และกำจัดอคติส่วนตัวออกไปให้

หมด

2. การให้รายงานตนเอง (Self report) เป็นวิธีการศึกษาเจตคติของบุคคลโดยให้บุคคลนั้นเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น และจากการฟังสิ่งเหล่านี้ สามารถกำหนดค่าคะแนนของเจตคติได้ วิธีการศึกษาเจตคติแบบนี้เป็นวิธีการของเทอร์สโตน (Thurstone) ลิเคอร์ท (Likert) กัทท์แมน (Guttman) และออสกู๊ด (Osgood) ที่ได้พยายามสร้างสเกลการวัดเจตคติขึ้น คะแนนที่ได้จากการวัดเจตคติแบบสเกลนี้จัดแบ่งเป็นช่วง ๆ โดยแต่ละช่วงจะมีขนาดเท่ากันสามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบความมากน้อยของเจตคติได้ วิธีนี้เป็นที่นิยมใช้วัดเจตคติมาก

3. เทคนิคการฉายออก (Projective techniques) เป็นการวัดเจตคติโดยการให้สร้างจินตนาการจากภาพ โดยใช้ภาพเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลนั้นแสดงความคิดเห็นออกมาจะได้สังเกตและการวัดได้ว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกอย่างไร ซึ่งบุคคลย่อมแสดงออกตามประสบการณ์ที่เคยได้รับมา แต่ละคนจะมีการแสดงออกไม่เหมือนกัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 55-56)

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528 : 187) อธิบายว่า วิธีวัดเจตคติสามารถวัดได้จาก

1. โดยการประเมินความรู้สึกของตนเอง
2. สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก
3. แปลความหรือตีความปฏิกิริยาที่บุคคลแสดงต่อสิ่งเร้า
4. การทำงานบางอย่างที่กำหนดให้

รวิวรรณ อังคนุรักษ์พันธ์ (2533 : 17) เสนอวิธีวัดเจตคติว่า เราสามารถวัดได้จาก

1. การสังเกต
2. การสัมภาษณ์
3. การใช้แบบสอบถาม
4. การรายงานตนเอง
5. การใช้โปรเจกทีฟเทคนิค
6. การใช้สังคมมิติ

4.7 เครื่องมือวัดเจตคติ

เครื่องมือวัดเจตคติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสร้างแบบทดสอบวัดเจตคติตามแนวของลิเคิร์ต (Likert's summated rating scale) โดยมีหลักการว่าข้อความแต่ละข้อความในแบบทดสอบจะครอบคลุมช่วงเจตคติที่ต้องการวัดทั้งหมด ข้อความที่แสดงออกถึงเจตคติต่อสิ่งที่ต้องการศึกษามีจำนวน 40 ข้อความ ให้มีลักษณะข้อความทั้งในด้านบวก และด้านลบ จำนวนเท่ากัน แต่ละข้อความสั้น ชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่กำกวม แล้วนำข้อความที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจสอบ โดยพิจารณาด้านคุณลักษณะและความเหมาะสมของการใช้ภาษา จากนั้นนำไปทดลอง
ขั้นต้นกับกลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปทดลองจริง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อความ ภาษาที่ใช้
และคุณภาพด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความเที่ยงตรง คำอ่านจําแนกความเชื่อมั่น โดยพิจารณาใน
5 คำตอบคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉย ๆ หรือไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แล้วให้
ตอบได้เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อความ นำข้อความแต่ละคนมาให้ให้นักคะแนนรายข้อ

คะแนน	ข้อความในทางบวก	ข้อความในทางลบ
5	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
3	เฉย ๆ / ไม่แน่ใจ	เฉย ๆ / ไม่แน่ใจ
2	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย
1	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากนั้นรวมคะแนนตอบของแต่ละคนในทุก ๆ ข้อ เข้าด้วยกัน แล้วนำคะแนนมา
วิเคราะห์ทางสถิติ

5. ตัวแปรร่วม

ตัวแปรร่วม หมายถึง ตัวแปรแทรกซ้อนหรือตัวแปรเกิน ที่ผู้วิจัยไม่ได้สนใจศึกษาแต่
มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม ซึ่งอาจจะทำให้ผู้วิจัยตัดสินใจ ลงสรุปผิดพลาดได้ ได้แก่
อายุ เพศ ความรู้เดิม ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับสติปัญญาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความฉลาดทางอารมณ์
ฯลฯ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นตัวแปรแทรกซ้อนมาใช้เป็น
ตัวแปรร่วมเพื่อจัดผลที่จะกระทบต่อตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์การเขียนสร้างสรรค์และเจตคติ
ต่อวิชาภาษาไทย

5.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

คำว่าความฉลาดทางอารมณ์ ตรงกับคำว่า “Emotional intelligence” ในภาษาอังกฤษมี
คำที่ใช้เรียกกันทั่วไปคือ EQ หรือ (Emotional Quotient) ในภาษาไทยยังไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอน
แต่มีคำแปลที่ใช้หลายคำ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้หลายถึงคำว่า EQ โดยตรง เพราะ EQ เป็นคำที่
นำเสนอให้สอดคล้องกับ IQ (Intelligence Quotient) ซึ่งหมายถึง เขาวนปัญญาหรือดัชนีชี้วัด
ระดับสติปัญญาที่มีเกณฑ์ในการวัดเปรียบเทียบ EQ จึงอาจถือว่าเป็นเกณฑ์ในการวัดหรือตัวดัชนีชี้
วัดระดับความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) ของบุคคล เป็นต้น

บาร์ออน (Baron) ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 10) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นองค์ประกอบของความสามารถส่วนตัวด้านอารมณ์และสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper and Sawaf) ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 10) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนให้เป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพ และโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ซึ่งสัมพันธ์กับ โกลแมน (Goleman, 1998 : 317) ที่ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ

สำหรับประเทศไทย มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ในลักษณะใกล้เคียงกันดังนี้ กรมสุขภาพจิต (2543 : 55) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 10) กล่าวว่า ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึกความคิดและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมทุกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิด และการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น ทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จในการเรียน (Study success) ความสำเร็จในอาชีพ (Career success) ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต (Life success)

กล่าวโดยสรุป ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ เพื่อให้แสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถสร้างแรงจูงใจตนเองไปสู่เป้าหมายได้

5.2 ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

ในปัจจุบันนักวิชาการและบุคคลทั่วไปได้ให้ความสำคัญในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลเป็นอย่างมาก ด้วยการที่ตระหนักว่า ความฉลาดทางอารมณ์น่าจะเป็นตัวที่ส่งเสริมความสำเร็จ และเป็นความสามารถที่จะทำใหบุคคลทำงานหรือดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นและตนเองได้เป็นอย่างดีและมีความสุข

กรมสุขภาพจิต (2542 : 17) กล่าวว่า การให้ความสำคัญกับเรื่องของอารมณ์นั้นก็เพราะ นักวิชาการได้ตระหนักว่า เดิมที่เราเคยคิดว่าคนที่เรียนเก่ง เขาวนปัญญาดีก็น่าจะประสบความสำเร็จมากกว่าคนที่เขาวนปัญญาดีน้อยกว่า แต่ความจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป ที่ผ่านมานักวิจัยได้ตระหนักว่าเขาวนปัญญาเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถใช้ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ถูกต้อง แน่แน่นอน นักวิจัยจึงหันมาสนใจตัวแปรที่ไม่ใช่เขาวนปัญญา เช่น คุณลักษณะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ในปัจจุบันนักวิจัยทั่วไปก็ยืนยันเช่นกันว่า “ในเรื่องของความสำเร็จ เช่น ในการเรียนหรือการทำงานนั้น เขาวนปัญญามีส่วนเกี่ยวข้องกับเพียง ร้อยละ 20 เท่านั้น ที่เหลือเป็นปัจจัย ด้านอื่น ๆ ซึ่งรวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ด้วย”

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ว่าคนที่เก่งแต่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ หรือเก่งแต่สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนฝูงไม่ดี หรือเก่งแต่ไม่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่สามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานตามที่ควรจะเป็น ในทำนองเดียวกัน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 34-37) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นการเรียนรู้จักอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง การมีสติรู้เท่าทัน สาเหตุและความแปรผันด้านอารมณ์ของตนเอง ตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การมีสัมพันธ์กับผู้อื่น ความเห็นอก-เห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี จะเป็นผู้ที่รู้จักใช้ความคิดอ่านเกี่ยวกับอารมณ์ตนเอง และของผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี และการประยุกต์ใช้หลักการของความฉลาดอารมณ์เข้าสู่ชีวิตประจำวันและงานในหน้าที่มีประโยชน์ดังนี้

1. พัฒนาการด้านอารมณ์บุคลิกภาพของเด็ก ความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้างความสามารถในการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความเครียด และแรงกดดันในชีวิต
2. การสื่อสาร และการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
3. การปฏิบัติงาน ความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนเกี่ยวพัน การยอมรับความคิดเห็นเริ่มก่อนให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่ดี
4. การให้บริการ ความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนทำให้ยอมรับฟังความต้องการของผู้อื่น และสามารถตอบสนองได้ดี
5. การบริหารจัดการ ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำ ที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คนและครองใจคนได้ เปิดโอกาสให้ผู้บริบาลได้เรียนรู้และพัฒนาตน สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้สำเร็จ

การเข้าใจชีวิตของคนและผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องของการศึกษาทำความเข้าใจคน ก่อนทำความเข้าใจผู้อื่น เมื่อเข้าใจคนและเข้าใจผู้อื่นแล้ว ทำให้การมีพัฒนาตนเอง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันล้วนแล้วแต่เป็นไปด้วยดี ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากความสำคัญต่อตัวเองแล้ว กรมสุขภาพจิตได้กล่าวถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ความสำคัญต่อความรักและครอบครัว ความสำคัญต่อการเรียน และความสำคัญต่อการทำงาน เป็นต้น ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อตนเอง

เป็นที่ยอมรับว่าจิตใจมีผลต่อร่างกาย และความเครียดคือบ่อเกิดที่สำคัญของโรคภัยไข้เจ็บหลายชนิดทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรคแผลในกระเพาะอาหาร โรคไมเกรน โรคความดันโลหิตสูง ไปจนถึงโรคร้ายอย่างมะเร็ง หากเรามีอารมณ์ดีย่อมส่งผลให้ร่างกายแข็งแรงตามไปด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยให้คนมองโลกในแง่ดี มีความสุข มีความพอใจและยอมรับได้กับสภาพที่เป็นอยู่

2. ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อครอบครัว

ครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ต้องอาศัยความรักความเข้าใจและยอมรับได้ในข้อบกพร่องของผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีผลอย่างมากต่อความสงบสุขในบ้านหรือชีวิตคู่ ปัญหาความแตกแยก หย่าร้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมีต้นตอมาจากการ ไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายไม่ได้ เมื่อมีปัญหาที่ไม่หันหน้าคุยกันดี ๆ บ่อยครั้งที่คนเก่งจำนวนไม่น้อยประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่มักล้มเหลวในชีวิตคู่เพียงเพราะการพยายามเอาชนะกัน ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน

ดังนั้น การเรียนรู้ธรรมชาติและความต้องการของแต่ละฝ่าย จึงเป็นเรื่องสำคัญ การเรียนรู้จะทำให้เราเข้าใจตัวเองและคนที่เรารักได้ดียิ่งขึ้น เพราะหากเมื่อใดมีความเข้าใจแล้ว ความยอมรับได้ก็จะตามมา

3. ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการศึกษา

การที่เด็กจะเรียนดีมีอนาคตที่ดี นอกจากความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายโดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุ พบว่าเด็กจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาด้านความรู้สึก จนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหาขาดสมาธิ ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน หรือปัญหาด้านพฤติกรรมอย่างอื่น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากความอ่อนแอทางความสามารถทางเชาวน์ปัญญา แต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ที่ไม่สามารถรู้เท่าทัน และจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่น

ปัจจุบันได้มีการนำความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์เข้ามาสอนในโรงเรียน เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีการนำกิจกรรมที่เรียกว่า Self-science มาใช้ในห้องเรียน โดยมีวิธีการคือ การให้นักเรียนบอกความรู้สึกของตนเองในขณะที่ครูขานชื่อตนเอง เช่น วันนี้อารมณ์ดี กังวลเล็กน้อย หรือมีความสุข แทนการตอบว่ามาหรือไม่มา

จุดมุ่งหมายของการสอนวิชานี้ คือ เพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม หลักสูตรนี้ไม่ได้สอนเฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาทักษะความเข้าใจที่มีความสำคัญกับเด็กทุกคน โดยมีแนวคิดที่ว่าผู้เรียนจะเข้าใจบทเรียนได้ลึกซึ้ง เมื่อมีประสบการณ์โดยตรงมากกว่า การรับฟังจากการสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีการนำหลักสูตรนี้มาใช้ป้องกันปัญหาต่าง ๆ เช่น การใช้สารเสพติด การตั้งครกในวัยเรียน การออกโรงเรียนกลางคัน เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามการนำความรู้เกี่ยวกับอารมณ์เข้ามาสอนในโรงเรียนนี้ก็ยังเป็นเรื่องใหม่ จึงจำเป็นต้องใช้นักจิตวิทยาเป็นผู้สอน ซึ่งคาดว่าต่อไปจะมีการถ่ายทอดและฝึกหัดให้ครูทั่วไปในโรงเรียนสามารถดำเนินการได้เอง เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากอารมณ์และความรู้สึกที่ทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยต้องสูญเสียอนาคตอย่างง่ายดาย

4. ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการทำงาน

ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 1960 มีการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาสูง มักจะล้มเหลวในการเป็นผู้บริหารสูงสุด เพราะขาดความเข้าใจมนุษย์ ขาดการปฏิสัมพันธ์และอารมณ์ที่ดี

ขณะทำงานวิจัยชิ้นหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับการทำยอดขายของพนักงานขายประกันชีวิตในบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่งพบว่า พนักงานที่ทำยอดขายได้ดีและสามารถอยู่ในบริษัทได้นาน คือพนักงานที่เป็นคนมองโลกในแง่ดี พนักงานกลุ่มนี้จะไม่ท้อใจเมื่อไปขายประกันแล้วลูกค้าไม่ซื้อ แต่ยังมีมุ่งมั่นที่จะพยายามขายลูกค้ารายต่อไปให้ได้

จากตัวอย่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ที่มีผลต่อการทำงานอย่างชัดเจน นักจิตวิทยาพบว่าผู้ที่มีอารมณ์ดี จะมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ง่าย ตลอดจนมีทักษะอารมณ์ที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขณะเดียวกันความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยให้เรามองโลกในแง่ดี ทำให้มีพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างไม่ท้อถอย สามารถสร้างกำลังใจให้กับตัวเองในยามล้มเหลวหรือมีปัญหาได้ ซึ่งต่างจากคนที่มองโลกในแง่ร้ายที่มักจะมองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยาก ทำให้ขาดกำลังใจที่จะฝ่าฟันอุปสรรคได้

เชาวน์ปัญญาที่ดี ไม่สามารถบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการทำงานได้เสมอไป หากไม่มี

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ดังนั้น ผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในการทำงาน จึงจำเป็นต้องฉลาดรู้ทั้งเรื่องการทำงาน และคนทำงาน ตลอดจนมีการเรียนรู้เข้าใจ สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้ (กรมสุขภาพจิต. 2542 : 15-26)

5.3 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

นักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่าน ได้สรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

ฮาร์ตวาร์ด การ์ดเนอร์ นักจิตวิทยาจาก Howard School of Education จำแนกความฉลาดทางอารมณ์ใน 2 ลักษณะ คือ (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 41) การรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่น (Interpersonal intelligence) ได้อย่างเหมาะสม และการรับรู้อารมณ์ของตนเอง (Intrapersonal intelligence) สามารถแยกแยะ และสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจตนเองดีขึ้น

คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper and Sawaf) (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 75 - 77) ได้เสนอโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ไว้เพื่อสะดวกแก่การวัดที่เรียกว่าแบบทดสอบการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (Mapping Your Emotional Intelligence : EQ Map) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความรอบรู้ในอารมณ์ (Emotional literacy) ซึ่งจะเป็นตัวทำให้เกิดการรับรู้การควบคุมตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotional fitness) ประกอบด้วย สร้างความเชื่อถือได้ ให้เกิดแก่นตม มีความเชื่อ ศรัทธา และมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ไม่พอใจที่จะอยู่กับที่และความสามารถที่จะกลับสู่สภาพปกติ และเดินหน้า

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional depth) เป็นการสำรวจแนวทางที่จะปรับชีวิตและหน้าที่การงานให้เข้ากับศักยภาพและเป้าหมายของตัวเองมาตรฐานส่วนบุคคลทำตามทีพูด รักษาคำพูดยอมรับข้อผิดพลาดที่ตนกระทำอย่างเปิดเผย

4. ความกลมกลืนและความไปกันได้ทางอารมณ์ (Emotional alchemy) โดยใช้สัญชาตญาณด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสมรรถภาพที่จะเผชิญปัญหาและความกดดัน

โกลแมน (Goleman. 1998 : 43-44) ได้เสนองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ในทัศนะของสโลเวย์ (Salovey) ว่าประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. ขึ้นตระหนักรู้ในอารมณ์ของตน (Know ones emotion) เข้าใจยังรู้ความเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ ภาวะอารมณ์ความต้องการของตนในแต่ละห้วงเวลาและสถานการณ์ เข้าทำนองผู้ที่รู้จักตนเองและเอาชนะตนเองได้เป็นผู้ที่ฉลาดที่สุด

2. **ขั้นบริหารจัดการอารมณ์ของตน (Managing emotion)** เป็นความสามารถที่จะควบคุมจัดการกับความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และชาญฉลาด โดยเสริมสร้างจากภาวะที่ตระหนักรู้ในอารมณ์ตน เมื่อเศร้า โกรธ ผิดหวังก็สามารถควบคุมตนได้และนำพาภาวะอารมณ์ตนให้กลับคืนสู่ภาวะปกติได้โดยเร็ว

3. **ขั้นสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเองได้ (Motivating oneself)** การกระตุ้นเตือนตนให้คิดริเริ่มอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ผลักดันตนเองมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จะนำมาซึ่งความสำเร็จสามารถอดทนได้ รอได้ ไม่หุนหันใจเร็วด่วนได้ ผู้ที่ทำได้ดีดังนี้ จะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานมุ่งสู่เป้าหมายอย่างมีความตั้งใจ

4. **ขั้นสามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ (Recognizing emotion in other)** ความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นพื้นฐานของความเก่ง คนรู้เท่าทันในความรู้สึก ความต้องการ ข้อวิตกกังวลของผู้อื่น

5. **ความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ (Handling relationships)** เป็นผลรวมของข้อ 1-4 ทำอย่างไรที่จะมีความสามารถ รักษาความสัมพันธ์ส่วนตัวและที่เกี่ยวกับงานไว้

นอกจากนี้กรมสุขภาพจิต (2543 : 55-56) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 3 ด้านคือ ความดี ความเก่ง และความสุข ซึ่งประกอบด้วยความสามารถต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. **ความดี** หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1.1 **ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองได้**

1.1.1 **รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง**

1.1.2 **ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้**

1.1.3 **แสดงออกอย่างเหมาะสม**

1.2 **เห็นใจผู้อื่น**

1.2.1 **ใส่ใจผู้อื่น**

1.2.2 **เข้าใจและยอมรับผู้อื่น**

1.2.3 **แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม**

1.3 **รับผิดชอบ**

1.3.1 **รู้จักให้ รู้จักรับ**

1.3.2 **รับผิดชอบ ให้อภัย**

1.3.3 **เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม**

2. **ความเก่ง** หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเองมีแรงจูงใจสามารถตัดสินใจ

แก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

- 2.1 รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง
 - 2.1.1 รู้ศักยภาพตนเอง
 - 2.1.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้
 - 2.1.3 มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย
- 2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา
 - 2.2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา
 - 2.2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา
 - 2.2.3 มีความยืดหยุ่น
- 2.3 มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น
 - 2.3.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 2.3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
 - 2.3.3 แสดงความเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์
3. ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย
 - 3.1 ภูมิใจในตนเอง
 - 3.1.1 เห็นคุณค่าตนเอง
 - 3.1.2 เชื่อมั่นในตนเอง
 - 3.2 พึงพอใจในชีวิต
 - 3.2.1 มองโลกในแง่ดี
 - 3.2.2 มีอารมณ์ขัน
 - 3.2.3 พึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
 - 3.3 มีความสงบทางใจ
 - 3.3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข
 - 3.3.2 รู้จักผ่อนคลาย
 - 3.3.3 มีความสงบทางจิตใจ

จากแนวความคิดเชิงทฤษฎี ซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางจิตวิทยา (Psychological constructs) ของนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่าน จะเห็นว่ามียอดประกอบคล้ายคลึงกัน พอที่จะสรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ได้ดังต่อไปนี้

1. การตระหนักรู้ในตนเอง เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเอง ได้ตามความจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เป็นคนซื่อตรง พุดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตนเอง
2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (Self control) เป็นคนที่น่าไว้วางใจ (Trust worthiness) มีคุณธรรม (Conscientious) มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ (Innovation) ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การจูงใจตนเอง เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเอง มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์ และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเอง ในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์
4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น เป็นความสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (Service orientation) สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม
5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นความสามารถที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่นเป็น ทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถในการลักษณะนี้จะประกอบไปด้วย การสื่อความที่ดี (Communication) การบริหารความขัดแย้ง (Conflict management) เป็นต้น

5.4 คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

พ่องพระธรรม เกิดพิทักษ์ (2542 : 16) ได้กล่าวว่าบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ควรเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุมจัดการและแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้และตระหนักรู้ได้ว่า ขณะนี้กำลังทำอะไรอยู่ รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Self-awareness)
2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต (Self - motivation)
3. สามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม (Stress tolerance)
4. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้

5. มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง มี (Impulse control)
6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (To have empathy for others)
7. สัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (Trusting relationships) มีความจริงใจ และซื่อสัตย์

8. มีความคิดริเริ่ม (Initiative) มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
9. มองโลกในแง่ดี (Optimist)

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 140) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี คือ ผู้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รู้จักตนเอง รู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อยในความเป็นตัวเอง
2. ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก การแสดงออกของตนเองได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี
3. สามารถสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความคิดริเริ่ม ไม่ย่อท้อ ท้อแท้ง่าย
4. แสดงความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตระหนักรู้ในความรู้สึกความต้องการของผู้อื่นได้ดี สร้างและรักษาสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น
5. มีทักษะทางสังคมที่ดี ทั้งนี้เป็นผลมาจากพัฒนาการในขั้นแรก ๆ ที่ทำให้ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงสามารถเข้ากับคนอื่นได้ดี มีมารยาท มีอารมณ์ขัน

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยทักษะทางอารมณ์ที่จะช่วยให้บุคคลนั้น ๆ สามารถเรียนรู้ และปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นได้ ส่งผลให้ประสบผลสำเร็จเป็นบุคคลที่มีลักษณะพึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

5.5 วิธีการวัดความฉลาดทางอารมณ์

วิธีวัดความฉลาดทางอารมณ์ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (สำหรับวัยรุ่น อายุ 12-17 ปี) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีลักษณะเป็นประโยคที่มีข้อความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ จำนวน 52 ประโยค เป็นข้อความด้านบวก 28 ประโยค ข้อความด้านลบ 24 ประโยค โดยเน้นลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข

ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข

ในการพิจารณาคำตอบ มีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ ได้แก่ ไม่จริง จริงบางครั้ง
ค่อนข้างจริง และจริงมาก โดยให้เลือกเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับอารมณ์และความรู้สึกมากที่สุด
แล้วนำข้อความแต่ละคนมาให้หน้าหน้ากรายข้อ ดังนี้

คะแนน	ข้อความในทางบวก	ข้อความในทางลบ
4	จริงมาก	ไม่จริง
3	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง
2	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง
1	ไม่จริง	จริงมาก

จากนั้นรวมคะแนนตอบของแต่ละคนในทุก ๆ ข้อเข้าด้วยกัน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์
ทางสถิติ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเขียนสร้างสรรค์

ประชุมพร ธนุทอง (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องการใช้การ์ตูนสอนการเขียน
เชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพนัสศึกษาลัย อำเภอพนัสนิคม จังหวัด
ชลบุรี จำนวน 50 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การ์ตูนเป็นสื่อในการสอนมีผลสัมฤทธิ์
ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้การ์ตูนเป็นสื่อการสอน และการ์ตูนมีส่วน
ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในด้านการเขียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ตริงดา แผลมสุนทร (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้นวัตกรรมหนังสือกระดาษ
เป็นสื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเคหะ
ทุ่งสองห้องวิทยา 2 กรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ
30 คน โดยการสุ่มตัวอย่างง่ายทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา
จำนวน 6 ฉบับ พร้อมด้วยแบบทดสอบเรียงความแบบบรรยายภาพ 1 ฉบับ จากนั้นผู้วิจัย
ดำเนินการสอนนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองสอนด้วยนวัตกรรมหนังสือกระดาษและกลุ่ม
ควบคุมด้วยวิธีปกติ เมื่อสิ้นสุดการทดลองนำการทดสอบหลังเรียนอีกครั้ง จากนั้นนำคะแนนที่
ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้ t-test ผลการวิจัยพบว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่
เรียนโดยใช้สื่อหนังสือกระดาษมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่เรียน
โดยการสอนด้วยวิธีปกติ

นิชกานต์ คมคาย (2539 : 60) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้สื่อภาพการ์ตูนกับสื่อภาพเหมือน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อภาพการ์ตูนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อภาพเหมือน

อุไร วุฒิสีทธิ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกการเขียนสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกการเขียนสร้างสรรค์ มีผลงานเขียนในด้านความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีเขียน ด้านการใช้ภาษา และด้านกลไกการเขียนอยู่ในเกณฑ์ดีและนักเรียนที่มีความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีระวัฒน์ วัฒนา (2542 : 52) ได้เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้ป้ายนิเทศประกอบภาพการ์ตูน และป้ายนิเทศประกอบภาพเหมือนจริง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ป้ายนิเทศประกอบภาพการ์ตูนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ป้ายนิเทศประกอบภาพเหมือนจริง

ปาริชาติ อินทร์พุง (2547 : 74) ได้พัฒนาแบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 3 สรุปได้ว่า การสร้างแบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์กับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือครูของกรมวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยการพัฒนาการเขียนสร้างสรรค์ พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเขียนสร้างสรรค์ควรมีสื่อการเรียนรู้ และเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเขียนสร้างสรรค์และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสร้างสรรค์สูงขึ้น

โรแมน (Romain. 1975) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาความแตกต่างในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้สิ่งเร้าที่แตกต่างกัน คือ โดยการอภิปราย 1. ใช้ฟิล์มและภาพทดลองกับนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มทดลองจัดทำโดย 1 ให้เลือกเรื่องเอง 2. กำหนดเรื่องให้ 3. อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียน 4. ใช้รูปภาพ 5. มีการอภิปรายและดูภาพสัมพันธ์กับเรื่อง ส่วนกลุ่ม ควบคุมใช้วิธีการโดย ให้เลือกเรื่องเอง โดยกำหนดเรื่องให้และกำหนดเรื่องให้เขียนต่อไป

เรื่อย ๆ ผลการวิจัยพบว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์ไม่มีความแตกต่างกันทั้งสองกลุ่ม แต่วิธีการอภิปรายในกลุ่มทดลองทำให้เด็กเกิดความคิดริเริ่ม

โวลเตอร์ (Volter. 1976) ได้ศึกษาเรื่องผลย้อนกลับในการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ยังไม่มีทักษะในการเขียนทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ การให้เขียนเรื่องอรรถวิชาติสั้น ๆ พร้อมกับครูให้คำติชม เพื่อเสริมกำลังใจ จะช่วยให้นักเรียนได้ปรับปรุงวิธีการเขียนของเขาให้ดีขึ้นได้

2. นักเรียนที่รู้จักประเมินตัวเองในการเขียนอยู่เสมอ พร้อมทั้งมีการเขียนกราฟแสดงความก้าวหน้าในการเขียน อย่างน้อยที่สุดเป็นผู้ที่มีความสามารถทัดเทียมกับนักเรียนที่คอยรับฟังคำติชมจากครูแต่ฝ่ายเดียว

กินเนย์ (Keeney. 1976 : 28.2-A) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง จำนวนนักเรียน 276 คน เกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชอบเลือกเรื่องด้วยตนเอง ร้อยละ 67.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชอบเลือกเรื่องด้วยตนเอง ร้อยละ 80.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้เวลาในการเขียนเรื่องต่อเนื่องกันคิดเป็น ร้อยละ 57.2 และ ร้อยละ 43.4 ตามลำดับความยากในการเขียนเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คือการรวบรวมความคิด เวลาคือ ขาดเครื่องมือที่จะช่วยในการเรียนรู้ศัพท์และไม่มีสมาธิเนื่องจากเสียงรบกวน ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีปัญหาเช่นเดียวกันและมีปัญหาเพิ่มขึ้นมาบ้าง คือ การกำหนดเหตุการณ์และอุปนิสัยของ ตัวละคร

เคียนส์ (Keams. 1979 : 83) ได้ศึกษาเรื่องผลของการผ่อนคลายและการชี้แนะจินตนาการที่มีต่อการคิดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีพรสวรรค์ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 โดยแบ่งกลุ่มที่ให้การเรียนโดยการใช้แบบฝึกหัดเพื่อผ่อนคลายสมองและชี้แนะจินตนาการอีกกลุ่มหนึ่งกำหนดให้เขียนโดยใช้กิจกรรมนันทนาการทางคณิตศาสตร์ จากนั้นให้ทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของ ทอร์แรนส์ (Torance Tests of Creative Thinking) ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความแตกต่างนี้มีความสอดคล้องกันทั้งในระดับชั้น ขอบข่ายความสามารถ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รับคะแนนเฉลี่ยด้านการคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนชั้นอื่น ๆ

จากงานวิจัยต่างประเทศข้างต้นพบว่า การใช้สิ่งเร้าเพื่อเป็นตัวกระตุ้น การให้การเสริมแรง ให้กำลังใจ การรู้จักประเมินตนเอง การเลือกเรื่องที่จะเขียนเองตามความสนใจของ

ผู้เรียน การรู้จักผ่อนคลายสมอง รวมถึง การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม บรรยากาศในห้องเรียน จะส่งผลให้ ผู้เรียนมีความสามารถในการเขียนได้อย่างสร้างสรรค์

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาภาษาไทย

เพียงใจ บุญนันท์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเจตคติทางการเรียนวิชาภาษาไทยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการสอนแบบนาฏการกับการสอนตามแนวคู่มือครูของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า เจตคติทางการเรียนภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ปราโมทย์ ไวยกุล (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สอนโดยใช้บทเพลงพื้นบ้านภาคกลางประกอบการสอนกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อวิชาภาษาไทยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิรนนท์ บุญเรือน (2544 : 119) ศึกษาเรื่องผลการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนซิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน ซิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษามีคะแนนเจตคติที่มีต่อการเรียนภาษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

วิภาวี แป้นเรือง (2546 : 104) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านความสามารถในการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปีทมน รักสนอง (2547 : บทคัดย่อ) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้เทคนิคการจัดเนื้อหาสาระด้วยแผนภาพกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สอนโดยใช้เทคนิคการจัดเนื้อหาสาระด้วยแผนภาพสูงกว่าการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

พรพรรณ ศรีโปฏก (2548 : 94) เปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาและเจตคติในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ 4MAT กับการจัดกิจกรรมการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน

ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบ 4MAT กับการจัดกิจกรรมการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีเจตคติในการเรียนภาษาไทย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาภาษาไทยพบว่า ผู้เรียนจะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทยนั้นต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว ร่วมปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีความสุข และสามารถสังเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ ที่เรียนรู้ได้ อันจะส่งผลให้เจตคติต่อวิชาที่เรียนสูงขึ้น

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

สุชิตา พลขำนิ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวชิรวิทย์ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อนุโณทัย คำเครื่อง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนท่ามะแกง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปกติ และมีพฤติกรรมการเรียนดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .55 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจำแนกตาม เพศ ระดับชั้น และเชื้อชาติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดรุณี ร่องสุวรรณ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์กับความสามารถทางสมองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมทุกด้าน ของนักเรียนชายและหญิงโดยรวมและนักเรียนชายอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนหญิงอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ส่วนความสามารถทางสมองโดยรวมทุกด้านของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงโดยรวม นักเรียนชายและนักเรียนหญิงอยู่ในระดับต่ำ
2. นักเรียนชายมีความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้าน และโดยรวมทุกด้านต่ำกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความสามารถทางสมองของนักเรียนชายในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านต่ำกว่านักเรียนหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ความสามารถทางสมองด้านการมองเห็นความสัมพันธ์ ที่นักเรียนชายสูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ความฉลาดทางอารมณ์กับความสามารถทางสมองของนักเรียนชายและหญิงโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ความฉลาดทางอารมณ์กับความสามารถทางสมองของนักเรียนชายเกือบทุกค่า ยกเว้นความฉลาดทางอารมณ์ในด้านความตระหนักรู้ตนเอง กับความสามารถทางสมองด้านปริมาณและการรับรู้ความฉลาดทางอารมณ์กับความสามารถทางสมองของนักเรียนหญิงมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ยกเว้นความฉลาดทางอารมณ์ในด้านความตระหนักรู้ตนเองกับความสามารถทางสมองด้านภาษา ปริมาณ การรับรู้ การมองเห็นความสัมพันธ์ รวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ในด้านการควบคุมตนเองและการสร้างแรงจูงใจกับความสามารถทางสมองด้านการมองเห็นความสัมพันธ์ และความสัมพันธ์เชิงคาโนนิกอล ชุดของความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน กับชุดความสามารถทางสมองทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนดี รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางสมอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จอห์น กอตต์แมน นักจิตวิทยาที่ศึกษาถึงผลการสอนทักษะความฉลาดทางระดับอารมณ์ต่อการเรียนของเด็ก กอตต์แมน ได้รวบรวมข้อมูลจาก 56 ครอบครัว และใช้วิธีติดตามผลอยู่หลายปี ผลปรากฏว่า ในกลุ่มที่พ่อแม่เลี้ยงลูกแบบเน้นทักษะทางอารมณ์ จะมีผลการเรียนที่ดีกว่า ถึงแม้เด็กจะมีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกัน (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. 2546 : 14)